

En norsk forskningsorganisasjon tar form

En oversikt

Hans Skoie

Arbeidsnotat 7/2013

NIFU

En norsk forskningsorganisasjon tar form

En oversikt

Hans Skoie

Arbeidsnotat 7/2013

Arbeidsnotat

7/2013

Utgitt av
Adresse

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Trykk

Link Grafisk

www.nifu.no

Forord

Denne utredningen er ment for kolleger og andre med interesse for en kort oversikt over viktige norske forskningsorganisasjoner i en ekspansiv etterkrigstid. Det er lagt vekt på å belyse organisasjonenes tilkomst og sentrale oppgaver ved å gjengi litt fra etableringsdokumenter o.l. Det dreier seg følgelig ikke om norsk forskningspolitikk i alminnelighet – ei heller historie som sådan. Utredningen søker å være så faktaorientert som mulig. Den er basert på NIFUs mangeårige virke og spesielt forfatterens spesialområde innenfor studier av forskningsorganisasjoner.

NIFU samarbeidet allerede tidlig i 1960-årene med forskningsrådene om OECDs nye FoU-statistikk. I Norge påtok forskningsrådene å finansiere og gjennomføre innsamling og publisering. Det skjedde gjennom Forskningsrådenes Statistikkutvalg hvor instituttet deltok i alle år. NIFU utvidet snart virksomheten til årlige analyser av Statsbudsjettets FoU-finansiering med vekt på bevilgningenes premisser og omfang. Denne aktiviteten gav instituttet tidlig stor oversikt.

Utviklingen i forskningsrådene så vel som forskningsinstitusjonene sto sentralt. Oppbyggingen av et forskningspolitisk bibliotek med alt fra forskningsrådenes årsmeldinger til hovedoppgaver og internasjonal litteratur ble her til stor hjelp. Det var også en betydelig åpen seminar- og konferansevirksomhet i instituttets regi.

Notatet bygger særlig på forfatterens NIFU-rapport fra 1984 om norsk forskningsorganisasjon, rapporten fra 1997 om den forskningspolitiske rådgivningen i Norge og boka om norsk forskningspolitikk fra 2005. Eksternt har Rolf Danielsens foredrag til NAVFs Jubileum i 1974 og Stig Kvaals hovedoppgave fra 1997 om NTNf og norsk industri vært spesielt nyttige.

I utredningen dokumenterer jeg en betydelig norsk forskningsoffensiv i den tidligere etterkrigstid. Vi drøfter også noen viktige drivkrefter bak denne utviklingen. Ved utredningens slutt har jeg gitt en del eksempler på debatter og konflikter som bl.a. har berørt forskningsrådene i etterkrigstiden. Dette for å minne om at rådenes domene naturlig nok ikke har vært spart for slike. Til det er deres forskningspolitiske rolle for stor.

Arbeidsnotatet er utarbeidet av undertegnede – mangeårig medarbeider ved NIFU og redaktør for Forskningspolitikk. Takk til Karl Erik Brofoss, Olav Hepsø, Terje Emblem, Egil Kallerud, Olav Spilling og Bo Sarpebakken for verdifull bistand.

Oslo, mars 2013

Hans Skoie

Forkortelser

EMF	Embetsmannsutvalget for forskning
Fd	Finansdepartementet
Fid	Fiskeridepartementet
FoU	Forskning og utvikling
FSU	Forskningsrådenes samarbeidsutvalg
Id	Industridepartementet
IFA	Institutt for Atomenergi
IFE	Institutt for energiteknikk
Kd	Kultur- og vitenskapsdepartementet
Kud	Kirke- og undervisningsdepartementet
Ld	Landbruksdepartementet
NAVF	Norges almenvitenskapelige forskningsråd
NFFR	Norges fiskeriforskningsråd
NLVF	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
NORAS	Norges råd for anvendt samfunnsforskning
NTH	Norges tekniske høgskole
NTNF	Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Oed	Olje- og energidepartementet
RFSP	Rådet for forskning for samfunnsplanlegging
RFU	Regjeringens forskningsutvalg
SINTEF	Selskapet for industriell og teknisk forskning
U&H	Universiteter og høyskoler

Innhold

1	Den første etterkrigstid – 1945-50	7
2	Forskningsrådene kommer på banen	8
2.1	Tre konkrete initiativ.....	8
2.2	Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd - NTN (1946)	8
2.3	Norges allmennvitenskapelige forskningsråd - NAVF (1949)	10
2.4	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd - NLVF (1949).....	12
2.5	Forskningsråd - noko nytt og noko anna	13
3	Forskningsrådenes Fellesutvalg – FFU (1949)	15
4	En anvendt instituttsektor tar form	17
4.1	Forsvarets forskningsinstitutt – FFI (1949, Kjeller)	17
4.2	Institutt for Atomenergi – (IFA, 1948, Kjeller)	18
4.3	Sentralinstituttet for industriell forskning – SI (1950, Oslo).....	18
4.4	SINTEF - (1950, Trondheim)	19
5	Drivkrefter bak offensiven 1945-50	20
6	Perioden 1950-2012	23
6.1	Forskningsrådene	23
6.2	To nye forskningsråd	26
6.3	Den store rådsfusjonen i 1993 - fem råd blir ett	28
6.4	Rådenes sammensetning	30
7	Forskningspolitisk rådgivning	31
7.1	Hovedkomiteen for norsk forskning (1965-1983)	31
7.2	Forskningspolitisk Råd (1983-1987)	32
7.3	Norges forskningsråd (1993)	33
8	Instituttsektoren	34
9	Forskningspolitikk – litt om en vanskelig materie	36
10	Noen eksempler på større debatter og konflikter i etterkrigstiden	39
11	Sektorieell finansiering og koordinering	41
12	Sluttmerknad	45
Vedlegg 1	Rådenes ledelse – styreledere og direktører	47
Vedlegg 2	De forskningspolitiske ledere 1949–1987	54
Vedlegg 3	Forfatterens artikler om forskningsråd (inklusive debattartikler)	56

1 Den første etterkrigstid – 1945-50

I de første fem år etter krigen fikk Norge en radikal ny forskningsorganisasjon. Det ble et nytt rammeverk som etter hvert fikk stor betydning. Det forhindrer ikke at det fortsatt var store mangler i norsk forskning – mangel på forskere, ressurser og kontakt med internasjonal forskning på mange områder. Enkelte av vedtakene var også preget av atskillig dragkamp.

De organisatoriske nydannelser som vi sikter til, er følgende:

- Tre forskningsfinansieringsorganer, dvs. tre forskningsråd
 - Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF, 1946-1993)
 - Norges Almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF, 1949-1993)
 - Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF, 1949-1993)

- Et Regjeringsoppnevnt rådgivningsorgan på forskningsområdet
 - Forskningsrådenes Fellesutvalg (1949-1965)

- En anvendt instituttsektor med flere institutter
 - Forsvarets forskningsinstitutt (1946, FFI)
 - Institutt for Atomenergi (IFA, 1948). I dag Institutt for Energiteknikk (IFE)
 - Sentralinstituttet for industriell forskning (1950, SI). Fusjonerte med SINTEF i 1990
 - SINTEF (1950)

2 Forskningsrådene kommer på banen

2.1 Tre konkrete initiativ

Med forskningsrådene kom de offentlige myndigheter med i finansieringen av forskningen på en helt annen måte enn før. Tidligere hadde slik medvirkning hovedsakelig vært begrenset til institusjonenes grunnbudsjetter. I utgangspunktet var det relativt uavhengige initiativ som ledet fram til etableringen av den første forskningsrådsorganisasjonen i Norge:

- Den tekniske forskningsorganisasjonen ble behandlet av et bredt sammensatt utvalg med NTHs rektor Fredrik Vogt som formann og Robert Major som sekretær. (Vogt-komiteén, oppnevnt 28.09.45.)
- Forslaget om tipping i forbindelse med idrettstevlinger etc. ble tatt opp igjen høsten 1945 med Rolf Hofmo som drivkraft og vedtatt i Stortinget i 1946. Rektor ved Universitetet i Oslo – professor Otto Lous Mohr lanserte ideen om å finansiere forskning med deler av tippeoverskuddet.
- Landbruksdepartementets Forsøksutvalg fra 1941 med professor Mikkel Ødelien som formann avgav en viktig delinnstilling på området i mars 1946.

2.2 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd - NTN (1946)

Handelsdepartementet oppnevnte i 1945 en bredt sammensatt komite for å utrede den tekniske forskningsorganisasjon. Rektor ved NTH, professor Fredrik Vogt, ble formann. Komiteen konkluderte med at det trengs en aktivering, utbygging og koordinering av vårt forskerarbeid på alle felter. *«Vi har neppe i dag noe organ som egner seg for løsning av disse oppgaver. Da våre nåværende forskningsinstitusjoner, som man i første rekke må bygge på, ligger under en rekke forskjellige departementer og andre instanser., vil det være nødvendig å opprette et nytt organ som kan samarbeide med statsmaktene, de eksisterende forskningsinstitusjoner og industrien for løsning av de forestående oppgaver».*

Komiteen drøftet følgende *tre ulike organisatoriske løsninger*:

- Et forskningsråd knyttet til Handelsdepartementet, bestående av representanter for stat, vitenskap og industri oppnevnt av Kongen etter innstilling av statsorganer, samt vitenskapelige og industrielle organer. Rådets administrative organ vil da inngå som del av Handelsdepartementet i likhet med ordningen for Tiltaksrådet. Rådet forutsettes bare å være rådgivende organ for departementet.
- Et frittstående akademi. Et slikt akademi ville naturligst bygges opp som tilsvarende akademier i Danmark og Sverige, med et fast medlemstall oppdelt i faggrupper som velger sitt styre og president som overfor medlemmene er ansvarlig for akademiets drift.
- Et frittstående forskningsråd bestående av representanter for stat, vitenskap og industri, oppnevnt av Kongen etter innstilling av statsorganer samt vitenskapelige og industrielle organer med sitt eget administrative organ.

Komiteen gikk inn for alternativet med *et frittstående råd*. Flere hensyn tilsa en slik konklusjon. For det første mente Industrirepresentantene i komiteen at rådet burde få en mest mulig uavhengig stilling i forhold til myndighetene. For det andre ble det lagt vekt på at forskningsrådet kunne få disponere sine midler fritt. For det tredje pekte internasjonale modeller i retning av betydelig uavhengighet. For det fjerde var ikke erfaringene med Rådet for teknisk industriell forskning fra mellomkrigstiden de beste – det manglet initiativ og var tungrodd. Handelsdepartementets representant i komiteen, industridirektøren, gjorde sin tilslutning til forslaget avhengig av at industrien gav tilsagn om å yte bidrag til rådets virksomhet. I høringsrunden forpliktet Industriforbundet seg til å betale halvparten av NTNFs administrasjonsutgifter.

Komiteens innstilling ble umiddelbart sendt på høring. Allerede 31. mai 1946 fremmet departementet en egen Stortingsproposisjon i sakens anledning. Høringsuttalelsene var *overveldende positive*, og departementet fremmet umiddelbart forslag om opprettelse av et frittstående Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd med 26 medlemmer; 6 representanter fra departementene, 10 representanter fra industri- og næringslivsorganisasjoner og 10 representanter etter forslag fra universitetene og forskningsinstitusjonene.

Finansdepartementet aksepterte at bevilgningen til rådet kunne gis som *sekkebevilgninger* og disponeres fritt av rådet. Departementet viste til at dette var praksis bl.a. ved bidragene over statsbudsjettet til Selskapet for Norges Vel og Det Norske Skogselskap. Videre ble det forutsatt at rådets regnskap ble revidert av Riksrevisjonen og at "lønningene til personalet må inntas i lønnsregulativet og godkjennes av Stortinget".

Stortingsproposisjonen ble behandlet av Universitets- og Fagskolekomiteen, som i en kort innstilling *enstemmig* sluttet seg til proposisjonens forslag på alle punkter. Stortinget sluttet opp om innstillingen allerede 11. juli 1946. Statsråd Lars Evensen bemerket i debatten at vedtektene som vedtas ved kgl. res. eventuelt kan endres når man har høstet erfaringer. I forbindelse med utformingen av rådets vedtekter bemerket Vogtkomiteen at det er lagt stor vekt på at rådet skal være *et aktivt og samlende organ*: Rådet må på eget initiativ trekke opp nærmere retningslinjer for det arbeid som skal gjøres, herunder hvilke særlige oppgaver en må ta fatt på. Rådet må samarbeide med alle interesserte parter for å få dette gjort.

Ved konstruksjonen av NTNf *balanserte* man åpenbart hårfint mellom å gi rådet en tilstrekkelig offentlig karakter og det å tilstrebe uavhengighet og selvstendighet i forhold til staten. Det var viktig å skape et handlekraftig og initiativtagende organ som kunne samarbeide med næringsliv, forskning og statsmyndigheter. Samarbeidsideologien som gjorde seg gjeldende i de første gjenreisningsår, preget også NTNf- konstruksjonen. Rådets selvstendighet ble understreket i §1 i vedtektene hvor det het at rådet er opprettet som en *selvstendig institusjon*. Rådet valgte dessuten sin egen formann og ansatte direktør. Spørsmålet om anvendelse av statens lønnsregulativ ble også tatt opp tidlig. Det resulterte i at både Handels- og Finansdepartementet godkjente at rådet kunne være uavhengig av statens regulativ.

Litteratur

Barlaup, Asbjørn (Red.). (1956). *Ti-års beretning 1946-1956*. Oslo: Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd.

Collett, John Peter & Skoie, Hans. (1981). Teknisk-industriell forskningsorganisasjon i Norge 1945-80 : prinsipiell debatt og hovedlinjer i utviklingen. I NOU 1981: 30B, *Vedlegg til utredning om offentlig støtte til teknisk industriell forskning og utvikling i Norge*.

Handelsdepartementet utredningskomite – Vogtkomiteen (1946). Oslo.

Kvaal, Stig. (1997). *Janus med tre ansikter : om organiseringen av den industrielt rettede forskningen i spennet mellom stat, vitenskap og industri i Norge, 1916-1956*. Trondheim: Historisk institutt, Det historisk-filosofiske fakultet, NTNU.

St. prp. nr. 65. (1945-46). (1945). *Om opprettelse av Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd*. Oslo.

2.3 Norges allmennvitenskapelige forskningsråd - NAVF (1949)

NAVF ble opprettet ved kgl.res. av 21. mai 1949. Kimen til rådet ble lagt i forbindelse med tippeloven av 1946. Her ble det bestemt at tippelovertskuddet skulle deles mellom forskning og idrett. At overskuddet også skulle gå til forskning, skjedde på initiativ av professor Otto Lous Mohr ved Universitetet i Oslo. For å fordele midlene til forskning foreslo Mohr at man skulle opprette et eget forskningsråd og stille dette *mest mulig fritt* ved fordelingen. En slik ordning ville være "mest i pakt med den moderne organisasjon av forskningsarbeidet i de ledende kulturland". I tippeloven gikk man ikke så langt. Her heter det i Odelstingsproposisjonen at det blir oppnevnt et særskilt vitenskapelig råd til å gi innstilling til Kud i disse saker.

Rådet ble forberedt av Kirke-, og undervisningsdepartementet (Kud), som oppnevnte et utvalg bestående av ekspedisjonssjef Olaf Devik, rektor Otto Lous Mohr og professor Svein Rosseland, sistnevnte preses i Videnskapsakademiet i Oslo. Utvalget foreslo et råd med 32 medlemmer fordelt på egne grupper for humaniora, samfunnsvitenskap, naturvitenskap og medisin. Forskerne skulle få hele 30 plasser i rådet. I tillegg skulle Kud og Norsk Tipping A/S få en representant hver. Halvparten av forskerrepresentantene skulle etter forslaget oppnevnes av Videnskapsakademiet i Oslo.

Etter en høringsrunde forandret Kud sammensetningen. Departementene fikk økt sin representasjon til 8 representanter, mens tallet på forskere ble redusert til 24. Videnskapsakademiet fikk samtidig sin innstillingskvote redusert til 4. Dessuten introduserte man en femte gruppe av delvis anvendt karakter ("psykologi, utdannings- og ungdomsspørsmål"). *Statens innflytelse* ble dermed vesentlig økt i forhold til det første forslaget. Dette falt i meget dårlig jord i Videnskapsakademiet som overveiet å sende en protest til statsminister Gerhardsen i sakens anledning.

I den kgl.res. heter det at det trengs "et nytt organ som tar mer sikte på aktiv innsats enn de mange spredte og beskjedne fonds kan gjøre, hvis styrer vesentlig får ta standpunkt til innkomne søknader som er framkommet uten styrets medvirkning». I Stortingsmeldingen het det at «rådet arbeider selvstendig på liknende måte som Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd". Man forventet m.a.o. et organ med betydelig forskningspolitisk autonomi og handlekraft.

Vi har allerede nevnt at humaniora og samfunnsvitenskap fra starten kom med i rådet på linje med medisin og naturvitenskap. Internasjonalt avviker dette betydelig fra etterkrigsinitiativene i den angloamerikanske verden hvor disse fagområdene ikke fikk en slik selvstendig innpass i rådsstrukturen. Gruppen for «psykologi, utdannings- og ungdomsspørsmål» brøt med en ren disiplinoppdeling og introduserte en delvis problemorientert og anvendt gruppe. Dette ble som nevnt ikke møtt bare med velvilje. Forholdet mellom disiplin- og problemorganisering har også senere vært problematisk for NAVF – særlig på det samfunnsvitenskapelige området.

Det var likevel liten tvil om at NAVF primært var tiltenkt en rolle som et forskningsråd for universitetene og høyskolene. Initiativ, sammensetning og KUD-tilknytningen pekte klart i den retning. Men det var neppe noe rent grunnforskningsråd departementet hadde i tankene. Selv om KUD mente at NAVF «ville bli av særlig betydning for å føre videre vår vitenskapelige og kulturelle arv», betonte departementet også nytteaspektet: Det nye rådet representerte «en utvidelse av hele vår vitenskapelige forskning for å kunne møte de krav som den materielle gjenreisning og kulturelle utvikling ville stille». I tråd med dette heter det i vedtektene at rådet bør arbeide slik at den grunnleggende forskning mest mulig kan komme landenes næringsliv og kulturelle utvikling til gode».

Litteratur

Amundsen, Leiv. (1969). *Det Norske Videnskaps-akademi i Oslo 1857-1957*. Bd.II. Oslo: Aschehoug.

Danielsen, Rolf. (1974). Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd blir til. (Foredrag ved NAVFs jubileumsmøte 2/9-74. Bilag). *Forskningsnytt* (7).

Devik, Olaf. (1974). Inn i forskningsalderen : bakgrunnen for og dannelsen av Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd. I M. S. Mortensen (Red.), *I forskningens lys : 32 artikler om norsk forskning i går, i dag, i morgen*. Oslo: [Norges almenvitenskapelige forskningsråd].

Fjellbirkeland, Erling. (1974). De første år. NAVF som forskningspolitisk organ. I M. S. Mortensen (Red.), *I forskningens lys : 32 artikler om norsk forskning i går, i dag, i morgen*. Oslo: [Norges almenvitenskapelige forskningsråd].

Mohr, Otto Lous. (1956). Historien om en hyggelig idé. *Forskingsnytt* (3).

2.4 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd - NLVF (1949)

Landbruksdepartementet signaliserte allerede i høringsrunden om NTNF i 1946 at man tok sikte på å etablere et landbruksvitenskapelig forskningsråd. I mars 1947 oppnevnte departementet professorene Mikkel Ødelien, Anton Brandt og Erling Eide som sakkyndige for å utrede spørsmålet om å etablere et forskningsråd for hele landbruksnæringen.

Utvalget foreslo i sin innstilling fra juli 1947 et forskningsråd med 15 representanter; "11 skulle være forskere og 4 representere praksis". Ødelien og Eide foreslo videre at kontoret for landbruksforskning skulle være sekretariat for rådet, mens Brandt foreslo at rådet fikk sitt eget sekretariat.

I høringsrunden ble rådsforslaget møtt med velvilje, men med hensyn til sammensetning sprikte uttalelsene. Departementet la vekt på at det nye forskningsrådet burde bli et samlende forum for all landbruksforskning. Tallet på medlemmer måtte tilpasses slik at de ulike fagområder innen landbruksforskningen kunne bli representert. Dette tilsa et større råd. I kgl.res. av 28.10.1949 fastsatte departementet et medlemstall på 29 - herav var staten representert med fire fra Landbruksdepartementet og en fra Finansdepartementet.

I omtalen av vedtektene heter det at departementet «legger stor vekt på at Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd organiseres som et selvstendig organ. Rådet skal først og fremst være et samarbeidsorgan». Det heter videre at

Rådet må ta initiativet til nye forskningstiltak, men det må også søke å fremme arbeid som alt er i gang. Rådet skal videre arbeide for en koordinering av landbruksforskningen i sin helhet ved å sørge for kontakt og formidle samarbeid mellom de enkelte institusjoner og forskere, slik at en hensiktsmessig fordeling av arbeidsoppgaven oppnås og dermed en rasjonell utnytting av utstyr, personale og arbeidsmuligheter.

Allerede ved en vedtektsendring i 1952 fikk rådet *en egen administrasjon*. Etter forslag fra rådet tilsetter Kongen en administrerende direktør, het det nå i vedtektene. Det var på linje med vedtektene for NAVF og NTNF.

Litteratur

Jamt, Ottar. (Red.). (1989). *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd 40 år*. Oslo: NLVF.

Ringén, John & Seip, Hans Kristian. *Norsk landbruk i de siste 25 år*.

Ødelien, Mikkel. (1974). Landbruksorganisasjonen tar form. I Magne Stubsjøen (Red.), *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd 25 år*. Oslo: NLVF.

2.5 Forskningsråd - noko nytt og noko anna

Fellestrekkene i rådenes forarbeider og vedtekter var store. Det ble også understreket i en fyldig St.melding fra 1951 om tippemidlene og de nye rådene. Her heter det at Stortingsvedtaket om etableringen av NTNFS fastslo «i prinsippet en linje for organiseringen av forskning på de forskjellige områder: opprettelsen av aktive råd med en permanent administrativ kjerne, og tildeling av midler som rådet kan disponere for sin virksomhet». Det var *én forskningsrådsmodell* som ble introdusert. Rådene skulle ikke være noen integrert del av sentraladministrasjonen, men frittstående og selvstendige. Man ønsket ingen departemental godkjenning og overprøving i enkeltsaker.

For NAVFs del må man si at en slik delegasjon og konsesjon til *forskernes betydelige selvstyre* ikke representerte det helt store brudd med tidligere praksis, universitetenes omfattende selvstyre tatt i betraktning. Erfaringer fra krigen hadde ytterligere styrket troen på betydningen av akademisk frihet, noe som også kom til uttrykk i Partienes fellesprogram fra 1945.

Nyskapningen var nok større for de næringsrettede forskningsrådene, spesielt NTNFS. Utviklingen av en ny *samarbeidsideologi* under og like etter krigen kom her til å bety mye. Arbeiderpartiet satset på samarbeid og fellestiltak med næringslivet - svært lite var igjen av nasjonaliseringslinjen fra mellomkrigstiden. Dette kommer bl.a. til uttrykk i Nasjonalbudsjettet for 1947 hvor det heter:

Bare ved en felles innsats vil en her i landet kunne løse de store oppgaver som forskningen og forsøksvirksomheten stiller. Bare på denne måte vil det kunne skapes et teknisk nivå og nås de forskningsresultater som er av avgjørende betydning for utviklingen av en tidsmessig industri som i teknisk henseende står fullt på høyde med utviklingen i andre land.

Forskningsrådene ble i utgangspunktet gitt *en friere stilling* enn en slik samarbeidsideologi alene skulle tilsi. Her betyr det åpenbart noe at det dreier seg om forskning. Det var primært ønsker om offentlig medvirkning til finansieringen for å skape gjenreisning og vekst på områder - ikke statlig innflytelse. Men også de organisatoriske erfaringer fra før krigen og ikke minst de utenlandske modeller som man ble kjent med under krigen, kom til å bety mye. Særlig den engelske forskningsrådsorganisasjonen hadde stått i fokus i forarbeidene og er inngående referert i Vogtkomiteen. Det bygde også på selvsyn - "gründerne" hadde rik erfaring fra London. Her var man gjerne også noe mer eksplisitt:

in the basic justifications for channelling funding through research councils: - "dual funding": i) as a supplementary funding channel promoting plurality, ii) generating nation wide competition for grants, with iii) increased flexibility and speedy redistribution of funding, and iv) as vehicles for national initiatives and priorities.

Men hvor langt strakte selvstendigheten seg for de nye organer? Hva hadde "konstruktørene" mer eksakt i tankene på dette punkt? Det dreide seg tross alt om offentlige organer oppnevnt ved Stortingsvedtak og kgl. resolusjoner. Verken forarbeider, stortingsforhandlinger eller vedtekter er spesielt klare på dette punkt, noe som kanskje også var tilsiktet. Man måtte *vinne erfaring* - "alle reglar er runde og romslege. Ein bør sjå dei som førebels, og røynsla vil syna kva som blir turvande av endringar" sa f.eks. statsråd Lars Moen om Fellesutvalgets vedtekter

på NAVF's konstituerende møte. Også statsråd Evensen uttalte seg i samme retning da etableringen av NTNf ble behandlet i Stortinget i 1946.

Understrekingen av at rådene skulle være frittstående, selvstendige og aktive, må tolkes som et ønske om å gi rådene en stor grad av *forskningspolitisk autonomi*. Understrekingen av frittstående tyder også på forvaltningsmessig frihet vis a vis statens normale praksis. At rådene i den første tid ikke ble sett på som regulære statsorganer, fremgår bl.a. av at rådene måtte anstrenge seg atskillig for å få stipendiatene innmeldt i Statens Pensjonskasse.

Vi har allerede sett at rådene var et resultat av tre ulike initiativ, ingen enkel komité hadde drøftet rådsorganisasjonen på bredt grunnlag. Trolig representerte Olaf Devik en viss koordinerende instans den første tiden – jf. omtale av forvaltningens første forskningsorganisasjon i Forskningspolitikk 2/2011. Det var lite diskusjon om fremtidige arbeidsområder og arbeidsdelingen rådene imellom. Om NTNf's formålsparagraf uttalte Vogt-komiteén at «Under den raske utvikling vil det være vanskelig å sette skarpe grenser for hva som her bør inn under rådets virke og hva ikke ...». Trolig så man den gang på arbeidsområdene for de nye rådene som store og relativt atskilte.

Det oppsto meningsforskjell om NTNf's arbeidsområde på et interessant punkt, nemlig mht. rådets ansvar for grunnleggende naturvitenskapelig forskning. Et flertall i Vogt-komiteén gikk inn for å ta med naturvitenskap i navnet på det nye rådet, mens et mindretall ønsket en snevrere ramme. Selv om spørsmålene om rådernes arbeidsområder ikke fikk noen stor plass, kan vi konstatere at man allerede den gang så kimen til to *konfliktdimensjoner* som senere skulle bli sentrale; NAVF's forhold til anvendt forskning – særlig på det samfunnsvitenskapelige området – og i arbeidsdelingen mellom NTNf og NAVF innenfor naturvitenskap.

KILDE: Skoie, Hans. (1984). *Norsk forskningsorganisasjon i etterkrigstiden* (NAVF's utredningsinstitutt, melding nr 8/1984). Oslo: NAVF's utredningsinstitutt.

3 Forskningsrådenes Fellesutvalg – FFU (1949)

Fellesutvalget ble etablert i 1949. Utvalget var ment å være et «samordningsorgan» som kunne bringe forskningsrådene sammen til felles drøftelser. Fordelingen av arbeidsoppgaver og tippemidler så vel som spørsmål som myndighetene forela utvalget, ble nevnt i mandatet. Forventningene til utvalget var meget store i starten. Det het seg sogar at man hadde fått en «Generalstab for forskningen».

Utvalget fikk 10 medlemmer. Alle forskningsrådene var representert i utvalget. Det var også de fagdepartementene som de administrativt sorterte under. Utvalget som sådant sorterte under KUD. Formannen var oppnevnt uavhengig av institusjonstilknytning.

Allerede ved drøftingene av den første fordelingen av tippemidler oppsto det stor uenighet. Resultatet ble at Departementet en gang for alle fastsatte fordelingsnøkkelen mellom rådene. Dette sammen med svak samarbeidsevne bidro snart til at klimaet i Utvalget ble dårlig. Rådene var primært opptatt med egen rådsetablering og utvikling i en hektisk startfase.

Det forhindret ikke at Utvalget også tok enkelte verdifulle initiativ – assistert av et engasjert sekretariat. Det gjaldt bl.a. forskerrekutteringen hvor ekspansjon fikk sterk støtte på alle hold. Stipend med utenlandsopphold vant også større innpass og bidro til at forskningens internasjonale orientering fikk en langt mer angloamerikansk innretning. Flere utredninger ble også initiert – bl.a. den kjente 1957-rapporten som kartla akademikerpopulasjon med hensyn til både bestand og tilgang.

KILDE: Kjøde, Jacob jr. (1976). *Organisasjonsdød : en studie av Forskningsrådenes Fellesutvalg*. (Hovedoppgave, Universitetet i Bergen). Bergen: Universitetet i Bergen.

Litteratur

Eide, Kjell. [1985]. *Departementets lille Kanarifugl, eller Kulturpolitikk blir til*. [Oslo]: [K. Eide].

Eide, Kjell. (1968). *Forskningspolitikk*. [Oslo]: Universitetsforlaget.

Eide, Kjell. (1997). *Fra norsk forskningspolitikkens barndom : Forskningsrådenes Fellesutvalg som policyorgan*. (NIFU, nr.4:1997). Oslo.

Forskningsrådenes fellesutvalg (1957). *Om tilgangen på og behovet for akademisk arbeidskraft : første rapport fra forskningsrådenes og fellesutvalgets undersøkelser*. Oslo: Universitetsforlaget.

Forskningsrådenes fellesutvalg [1960]. *The Research Councils of Norway*. (Oversikt over norske forskningsinstitusjoner så vel som vedtektene for samtlige forskningsråd). Oslo: Oslo University Press.

4 En anvendt instituttsektor tar form

4.1 Forsvarets forskningsinstitutt – FFI (1949, Kjeller)

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) ble formelt etablert på Kjeller i 1946. Ideene og planene om å utvikle norsk forsvarsforskning ble lansert av den nye forsvarsledelsen i London med general Hansteen i spissen. Forsvarets overkommandos Tekniske Utvalg (FOTU) var bl.a. en viktig aktør i denne forbindelse. Det skjedde for alvor i 1944 med organisering av den tekniske forskningen i Forsvaret i Norge som eksplisitt oppgave.

FOTU hadde vært i funksjon i London siden 1942. Professor Leif Tronstad var initiativtaker og leder. Hensikten med FOTU var å rekruttere og bistå ved engelsk krigsforskning under krigen. Ca. 40 norske forskere deltok etterhvert i FOTU fordelt på flere ulike forskningsenheter. Forskerne ervervet seg snart betydelig erfaring og kjennskap til utviklingen i forskning og teknologi. Det ble en stor styrke når FOTUs forslag om et eget norsk militærteknisk institutt forelå. Elektronikk ble her bl.a. trukket fram som en kilde for nasjonal industri.

Instituttforslaget fikk tilslutning fra samtlige våpengrener og Regjeringen. Sistnevnte sanksjonerte en foreløpig proposisjon 10/5 1945. Instituttet ble lagt direkte under Forsvarsdepartementet og følgelig uavhengig av våpengrenene og overkommandoen. Navnet ble Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Samtidig fikk forskerne i FOTU midlertidig ansettelse inntil saken kunne stortingsbehandles i 1946.

Instituttet fikk fra starten av egne avdelinger for Asdic, Rader, Fysikk, Kjemi og Telekommunikasjoner. Det ble sterkt understreket at det dreide seg om *anvendt forskning*. Ledelse og personalpolitikk ble tilpasset denne oppgaven til forskjell fra universitetets praksis. Interessant nok uttalte professor H.C. Sverdrup at Norge ikke ville være i stand til å følge med i denne forskningen – «anvendt krigsforskning koster ustyrtelig», sa han. Instituttet møtte også en viss motstand ved NTH og Universitetet i Oslo. Det ble bl.a. uttrykt frykt for at militære skulle få innflytelse på norsk forskning. Men den politiske ledelsen – ikke minst statsrådene Torp og Hauge – var sterke støttespillere for det nye instituttet. Langsiktige offentlige budsjettplaner bidro også.

KILDE: Njølstad, Olav & Wicken, Olav. (1997). *Kunnskap som våpen : Forsvarets forskningsinstitutt 1946-1975*. [Oslo]: Tano Aschehoug.

Litteratur

Eilertsen, Tor Arne. (1987). *Fra FOTU til FFI : grunnleggingen av norsk forsvarsteknologisk forskning 1942-1946*. (Hovedoppgave, Universitetet i Bergen). Bergen: [T.A. Eilertsen].

Njølstad, Olav. (2008). *Jens Chr. Hauge : Helt og fullt*. Oslo: Aschehoug.

Njølstad, Olav. (2012). *Professor Tronstads krig : 9. april 1940-11. mars 1945*. Oslo: Aschehoug.

4.2 Institutt for Atomenergi – (IFA, 1948, Kjeller)

Forsvarets Forskningsinstitutt, FFI, ble som nevnt etablert på Kjeller allerede i 1946. Her var Gunnar Randers leder for fysikkavdelingen – en avdeling som snart konsentrerte innsatsen om atomenergiforskning. Randers hadde fått kontakt med denne forskningen i USA under krigen. Den sterke konsentrasjon om atomenergi i regi av forsvaret den første tiden ledet til betydelige konflikter om denne satsningen. Flere professorer ved NTH og Mat.Nat.-fakultetet i Oslo protesterte. Løsningen ble at avdelingen i 1948 ble etablert som et eget institutt i NTNf regi. Dermed fikk instituttet sivil status og NTNf fikk sitt første institutt. Men kontroversene om atomenergiforskningen varte atskillig lengre.

Kjeller instituttene ble bevisst utviklet til anvendte institutter med ledelse og forskermerittering som skilte seg fra universitetenes praksis. IFA oppnådde også tidlig gode faglige resultater – konstruksjonen av en fungerende atommile (forsøksreaktor) allerede i 1951 peker seg spesielt ut.

KILDE: Randers, Gunnar. (1975). *Lysår*. (Memoarer). Oslo: Gyldendal.

Litteratur

Njølstad, Olav. (1999). *Strålende forskning : Institutt for energiteknikk 1948-1998*. [Oslo]: Tano Aschehoug.

Randers, Gunnar. (1946). *Atomkraften - verdens håp eller undergang*. Oslo: Cappelen.

4.3 Sentralinstituttet for industriell forskning – SI (1950, Oslo)

Etableringen av Sentralinstituttet for industriell forskning (SI) i 1950 er karakterisert som en realisering av en kongstanke fra mellomkrigstiden. Tanken var lansert flere ganger – deriblant som ledd i Arbeiderpartiets treårsplan på 1930-tallet.

NTNF utredet i 1949 instituttforslaget. Professor Svein Rosseland sto i spissen for dette arbeidet. Oppslutningen om forslaget var betydelig i høringsrunden. Dog måtte tomtevalget avgjøres i Stortinget.

Verre var det at professorene ved NTH ønsket langt mer industriell forskning til høyskolen i Trondheim. NTNFs instituttinitiativ var i første omgang konsentrert om Oslo. Debatten ble meget hard, men stilnet etter hvert som SINTEF-planen vant oppslutning i Trondheim. Ved Sentralinstituttet var man tidlig misfornøyd med NTNFs sterke oppdragslinje overfor Instituttet.

KILDE: Kvaal, Stig. (1997). Sentralinstituttet – langvarig strid om gammel kongstanke. *Forskningspolitikk* (4).

Litteratur

Gulowsen, Jon. (2000). *Bro mellom vitenskap og teknologi : SINTEF 1950-2000*. Trondheim: Tapir.

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd. (1949). *Utredning om etablering av et Sentralinstitutt for industriell forskning*. Oslo: NTNf.

Rosseland, Svein. [1947]. *Vitenskap i krig og fred : foredrag holdt på Vitenskapsakademiets årsmøte, 2. mai 1947*. (Samtiden). Oslo.

4.4 SINTEF - (1950, Trondheim)

SINTEF-organisasjonen i Trondheim var paradoksalt nok et resultat av «kampen om Sentralinstituttet i Oslo». NTH-professorene ønsket som nevnt den gang primært å styrke industriforskningen ved høyskolen. Det ledet samtidig til motstand både mot NTNf som sådan og rådets instituttinitiativ. Etter en betydelig strid kom NTH-professorene under ledelse av professor Sverre Westin opp med en plan for å styrke NTHs industriforskning.

Utbyggingen skulle skje i nært samarbeid med NTH innenfor en kompleks og fleksibel organisasjon. NTH-ledelsen kom snart til det resultat at NTNfs kurs muliggjorde at NTH-miljøet ble oppfattet som en kraftfull og positiv medspiller innenfor det nasjonale forskningssamarbeid som NTNf hadde til oppgave å koordinere og stimulere. Instituttets tilnærming var for øvrig sterkt preget av pragmatisme ifølge mangeårig direktør Karl Stenstadvold. «Vi søkte og utnyttet mulighetene der vi fant dem – ved NTH og i markedet».

KILDE: Gulowsen, Jon. (2000). *Bro mellom vitenskap og teknologi : SINTEF 1950-2000*. Trondheim: Tapir.

Litteratur

Stenstadvold, Karl. *SINTEFs 25 og 40 årsjubileer*. (Memoarer).

5 Drivkrefter bak offensiven 1945-50

En rekke forhold har åpenbart betydd mye for den sterke utviklingen i perioden 1945-50. Noen har utgangspunkt i den vestlige verden – særlig den angloamerikanske, andre er mer spesifikk norske. Allerede før den siste verdenskrig ble myndighetenes interesse for forskning skjerpet med England og Tyskland som ledende initiativtagere. Verdenskrigen ledet snart til store forsknings- og utviklingsprogrammer knyttet til den militære opprustningen. Gjennombruddene var også store og hadde en betydelig «smitteeffekt» i en stor omkrets etter krigen. Flere regjeringer satset sterkt. Allerede fra den kalde krigen i 1948 ble satsingen ytterligere styrket og planer lagt. I Norge ble president Roosevelts rådgiver Vannevar Bush rapport – «Science – the Endless Frontier» - lest og diskutert.

Denne forsknings- og teknologioptimismen nådde også Norge. Både den norske London-regjeringen og spesielt Forsvarsdepartementet fulgte utviklingen nøye. Forsvarets Tekniske Utvalg (FOTU) under ledelse av NTH-professor Leif Tronstad sto her sentralt. FOTU-forskere dannet snart kjernen i FFI. Englandserfaringen fikk også mange forskere og andre til å delta i etterkrigsdebatten med sikte på å styrke norsk forskning. Polyteknisk Forening arrangerte bl.a. en møteserie over emnet – hovedsakelig med utenlandske innledere og stor deltagelse.

Londonregjeringens Industrikomite under ledelse av NTHs tidligere rektor Fredrik Vogt berørte ifølge Kvaal også forsknings- og utdanningsspørsmål. Komiteen hadde bl.a. sentrale medlemmer som Konrad Nordal og Erik Brofoss.

Samlingen av industri, forsker- og sentraladministrasjon rundt den såkalte «forskningssaken» i den tidlige etterkrigstid, bidro sterkt til dannelsen av NTNf allerede i 1946. Enkelte andre initiativ hadde til dels røtter tilbake til 1930-årene. Bl.a. professor Bjerknes' sterke betoning av at nå sto «forskningssalderen for døren». Norsk Kjemisk Selskap påbegynte også en stor forskningsutredning under ledelse av professorene Hassel og Haraldsen allerede i 1937.

Utredningen ble ferdig i 1941, men først tilgjengelig i 1945. Det ble her bl.a. tatt til orde for et kraftig statlig løft både for grunnforskningen og den anvendte forskningen. Under okkupasjonen ble Studieselskapet for Norsk Industri etablert. Industriens problemer og forskningssaken sto også her sentralt. Senere ble selskapet relativt marginalisert.

I de politiske partienes Fellesprogram fra 1945 het det at: «De vitenskapelige og andre kulturelle institusjoner må få kår som svarer til deres høye verdi for hele folkets kulturnivå og gis det videst mulige selvstyre.» I avsnittet om økonomisk politikk heter det samtidig at: «Den

vitenskapelige forskning på produksjonens område utbygges videre og organiseres rasjonelt med et sentralinstitutt for utnyttning av forskningens resultater i produksjonens tjeneste.»

Det såkalte Kulturbrevet, som en rekke kulturpersonligheter publiserte i september 1945, er også interessant i denne forbindelse. Her heter det at: «*Stillingen er så alvorlig, og skaden allerede så stor at det som trengs, er en prinsipiell nyorientering og en radikal omvurdering av kulturens midler og mål.*» Det heter eksplisitt at vitenskapen må få bedre kår – rekrutteringen skjøttes og bedre kontakt med «vesteuropisk og amerikansk vitenskap» etableres. De humanistiske vitenskaper trenger særlig støtte, nye læresteder trengs her og i «forskjellige samfunnsvitenskaper».

I 1945 uttalte statsminister Einar Gerhardsen at «Den industrielle konkurranse mellom landene er begynt å bli en kappestrid om teknisk og vitenskapelig forskning. Her må vi ta et krafttak for å ta igjen det forsømte». På sensommeren 1945 la Arbeiderpartiet fram sitt gjenreisningsprogram – kalt «Planlegging og gjenreisning». Her skulle forskningen styrkes «ved et intenst forskningsarbeid og et intimt samarbeid». Norsk forskning ble dermed «tatt med i» det nasjonale planarbeidet som den nye Regjeringen la opp til. Det kan nok ha bidratt til partiets forskningspolitiske «overvekt» i de første 20 år etter krigen.

KILDE: Skoie, Hans. (2005). *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag A/S.

Litteratur

Amundsen, Leiv. (1957-1960). *Det norske videnskaps-akademi i Oslo 1857-1957*. (Bind I & II.) Oslo: Aschehoug.

Bjerknes, Vilhelm. (1937). *Forskningsalderen*. I *Det Norske Videnskaps-akademi, Årbok*. Oslo: Videnskaps-akademiet.

Collett, John Peter. (1983). *Videnskap og politikk : samarbeide og konflikt om forskning for industriformål 1917-1930*. (Hovedfagsoppgave i historie, Universitetet i Oslo). Oslo: J. P. Collett. (Anstrengelsene før krigen for å etablere bransjeinstitutter var her det sentrale).

Eilertsen, Tor Arne. (1987). *Fra FOTU til FFI : grunnleggingen av norsk forsvarsteknologisk forskning 1942-1946*. (Hovedoppgave, Universitetet i Bergen). Bergen: [T.A. Eilertsen].

Kvaal, Stig. (1995). *FOTU – Norske forskere i krig og fred*. *Forskningspolitikk* (2).

Kvaal, Stig. (1997). *Janus med tre ansikter : om organiseringen av den industrielt rettede forskningen i spennet mellom stat, vitenskap og industri i Norge, 1916-1956*. Trondheim: Historisk institutt, Det historisk-filosofiske fakultet, NTNU.

Kyllingstad, Jan Røyne. (2008). «*Menneskeåndens universalitet*» : *Instituttet for sammenlignende kulturforskning 1917-1940 : ideene, institusjonen og forskningen*. [Oslo]: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo. Dr.avhandling.

Njølstad, Olav. (2008). *Jens Chr. Hauge : Helt og fullt*. Oslo: Aschehoug.

Njølstad, Olav. (2012). *Professor Tronstads krig : 9. april 1940-11. mars 1945*. Oslo: Aschehoug.

Seip, Didrik Arup. (1946). Hovedlinjer i norsk forskning. I Anders Kjær (Red.), *Vi vil oss et land*. Oslo: Skandinavisk kulturforlag.

Sevje, Svein. (1977). «*En uheldig hund i keglespill*»: *Studieselskapet for norsk industri*. (Hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo). Oslo: S. Sevje.

Teknisk Forskning (1945). *Fem foredrag holdt høsten 1945 i Den Polytekniske Forening*. Norges Industriforbund.

Vogt, Hans. (1974). Forskningens status før 1949. Stor innsats for små midler. I Mauritz Sundt Mortensen (Red.), *I forskningens lys : 32 artikler om norsk forskning i går, i dag, i morgen*. Oslo: [Norges almenvitenskapelige forskningsråd].

6 Perioden 1950-2012

6.1 Forskningsrådene

Forskningsrådene fikk tidlig en sentral plass i norsk forskningsorganisasjon. Det førte også til diskusjon om rådsorganisasjonen fra tid til annen. Kronologisk sett kan vi skille mellom fem faser i etterkrigstiden.

De første 20 år – ikke flere forskningsråd!

Rådsorganisasjonen ble lite diskutert offentlig i de første 20 etterkrigsår. To forslag om nye forskningsråd ble derimot behandlet relativt inngående selv om ingen av dem ble realisert. Fra Forbrukerrådet kom det forslag om et eget forskningsråd for forbrukerspørsmål, mens et eget forskningsråd for markeds- og distribusjonsforskning ble avvist. Fra myndighetenes side la man betydelig vekt på at nye forskningsområder ikke burde tas opp innenfor den eksisterende rådsstrukturen - nye organer trengtes ikke.

Rådsorganisasjonen på dagsorden i full bredde – 1968-1972

På slutten av 1960-tallet ble hele rådsorganisasjonen for første gang tatt opp til drøfting for alvor. Hovedarenaen for disse drøftinger var i første rekke Hovedkomiteen for norsk forskning, Arbeiderpartiet og delvis Høyre. Tanker om en annerledes forskningsstruktur ble drøftet. Bakgrunnen var et løfte fra statsminister Borten i Stortinget våren 1970 om å legge fram en egen melding om forskningens organisasjon.

En rekke alternativer ble drøftet i Hovedkomiteen – så vel som i egne forskningsutvalg innenfor både Arbeiderpartiet og Høyre. Forslag til en samlet rådsorganisasjon ble likevel ikke lagt fram. I Hovedkomiteen kom spørsmålet om et eget forskningsdepartement til å dominere komiteens arbeid mest.

Forskningsråd for samfunnsplanlegging?

Jf. nedenfor

1984 – Rådsorganisasjonen igjen på dagsorden

I forbindelse med forberedelsene av en ny forskningsmelding sendte Kultur- og vitenskapsdepartementet våren 1984 ut et høringsnotat som i sin helhet var konsentrert om rådsorganisasjonen. Her ber man om uttalelser om «behovet og den eventuelle formen for en omstrukturering av forskningsrådssystemet». OECDs «Country Review» for Norway berørte også rådsspørsmål.

1989-93. Rådene på ny under utredning. En omfattende fusjon gjennomføres
Forskningsmeldingen fra 1989 resulterte i Grøholt-utredningen og den store rådsfusjonen
Norges forskningsråd i 1993 – jf. nedenfor.

KILDE: Skoie, Hans. (1984). *Norsk forskningsorganisasjon i etterkrigstiden* (NAVFs utredningsinstitutt, melding nr 8/1984). Oslo: NAVFs utredningsinstitutt.

Litteratur

Collett, John Peter. (1980). *Forsøkene på å etablere organisert forbruksforskning i Norge 1956-1965*. (Notat, NAVF's utredningsinstitutt nr.1/1980). Oslo: NAVF.

OECD (1985). *Reviews of national science policy. Norway*. Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development.

St.prp. nr. 37 (1970-71). *Om opprettelse av et fond for markeds- og distribusjonsforskning*. Oslo.

NTNF

Litteratur

Lied, Finn. (1976). *Forskningsrådene – oppgaver og muligheter i lys av 25 års erfaring*. I *Norsk forskningspolitikk i lys av Regjeringens forskningsmelding : en konferanserapport*. (Utredninger om forskning og høyere utdanning nr. 4/1976). [Oslo]: NAVF's utredningsinstitutt.

Major, Robert (1959). *Organization of Scientific Activities Norway*. Government, industry, and research have joined focus to develop the country's research capacity. *Science*, (March 13).

NOU 1979:35. (1979). *Strukturproblemer og vekstmuligheter i norsk industri / fra en utredningsgruppe oppnevnt ved kongelig resolusjon 2. mars 1979*. (Lied-utvalget). Oslo.

NTNFs forskningsutredning (1964). (NOU 1964, «Røde Bok»). NTNF.

St. meld. nr. 61 (1951). *Om stønad av tippemidler til idrettsformål og videnskaplege formål*. Oslo.

Thulin-utvalget. (1981). *Forskning, teknisk utvikling og industriell innovasjon : en vurdering av den offentlige støtte til teknisk-industriell forskning og utvikling i Norge / fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 23. mai 1980 ; avgitt til Industridepartementet 18. september 1981*. (NOU 1981:30A og vedlegg 30B). Oslo: Universitetsforlaget.

NAVF

Litteratur

Arbeiderpartiet. (1971). *Forskning og samfunnsomforming : en konferanse arrangert av Det Norske Arbeiderparti, Landsorganisasjonen i Norge og Arbeidernes Opplysningsforbund, 14. mai 1970, Oslo, Tidens tema nr. 34*. Oslo: Tiden.

Forskningspolitisk råd : Lindquist-evalueringen. (FR, 1987) - jf. *Forskningspolitikk* 1/1988.

NAVFs vedtektsendring (dvs. reorganisering i 1969) - jf. NAVFs årsmelding for 1969.

NAVF i 90-årene: Rapport fra faglig referansegruppe. (1990). Oslo: NAVF.

Skoie, Hans & Sâtvedt, Øyvind: *Forskning, kultur og autonomi : et bidrag til debatten om den frie universitetsforskning*. (NIFU-rapport nr. 17/1998). Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

Søgnen, Randi. (1994). *Dynamisk treghet. Endringsprosesser i NAVFs råd for medisinsk forskning (RMF) 1975-1993*. (Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning rapport nr. 12/1994). Oslo: Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning.

Sønneland, Helge & Wedege, Nils P. (Red.). (1971). *Rapport fra NAVFs forskningsseminar på Hurdalsjøens hotell og kurscenter 17.- 19. november 1970*. Oslo: NAVF.

NLVF

Litteratur

Gornitzka, Åse. (2003). *Science, Clients, and the State: a study of scientific knowledge production and use*. Enschede: CHEPS.

Jamt, Ottar. (1969). *Landbruksforskningen i Norge*. (NLVFs årsmelding nr. 60/1959). Oslo: NLVF.

Jamt, Ottar (Red.). (1989). *Norges Landbruksvitenskapelige forskningsråd 40 år*. Oslo: NLVF.

St.meld. nr. 28 (1961). *Om den videre utbygging av de vitenskapelige institusjoner*. Oslo.

Stubsjøen, Magne (Red.). (1974). *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd 25 år*. Oslo: NLVF.

Sundsbo, Svein. (1991). *Landbruksvitenskapen fortsatt i medvind? Forskningspolitikk* (2).

6.2 To nye forskningsråd

6.2.1 Fiskeriforskningsrådet – NFFR (1972)

Spørsmålet om et eget forskningsråd for fiskerinæringen ble reist flere ganger i Stortinget tidlig i 1960-årene. Fiskerinæringens store problemer ble her understreket, og en bredt anlagt forskningsinnsats ble anbefalt.

Fiskeriministeren – statsråd Lysø – hadde motforestillinger, men var imidlertid villig til å utrede saken. Statsråden nevnte at spørsmålet om et eget fiskeriforskningsråd hadde vært vurdert «innen fiskeridministrasjonen» da de øvrige forskningsråd ble opprettet. Han minnet også om at fiskeriforskningen var representert både i NTNØ og NAVF, og advarte mot løsninger som kunne bidra til at fiskeriforskningen ble isolert. I Langtidsprogrammet 1966-69 anbefalte man å utrede spørsmålet om å omdanne det nåværende Norges Landbruksvitenskapelige forskningsråd til et forskningsråd for både landbruk og fiske.

Fiskeridepartementet oppnevnte likevel et eget utvalg med generalsekretær Erling Fjellbirkeland som formann for å behandle den fiskeriteknologiske forskningen. Til tross for et snevert mandat behandlet utvalget fiskeriforskningens organisasjon i bred sammenheng. I en enstemmig innstilling foreslo utvalget i 1969 et eget fiskeriforskningsråd som «må forene statens og næringens interesser på forskningsfeltet - et samlendende organ for fiskeriforskningen».

I høringsrunden møtte forslaget om et eget forskningsråd betydelig oppslutning. Ifølge departementets melding aksepterte også fiskeridirektøren og de faglige organer innenfor fiskeridirektoratet forslaget. Men de ønsket et svakere og mindre selvstendig råd enn det utvalget la opp til. I en omfattende innstilling – som langt på vei hadde karakter av en motmelding – la fiskeridirektør Klaus Sunnanå fram et alternativt organisasjonsforslag. Sunnanå ønsket åpenbart å beholde et betydelig ansvar for fiskeriforskningen på direktoratets hender – et nytt forskningsråd måtte ikke tillegges «for store oppgaver».

KILDE: St.meld. nr. 53 (1972-73): *Om fiskeriforskningens organisasjon og lokalisering*. Oslo: Fiskeridepartementet.

Litteratur

Fiskeridepartementet. (1969). *Innstilling om den fiskeriteknologiske forskning / Fra et utvalg oppnevnt ved kgl. res. 14. april 1967. Innstilling avgitt 30.juni 1969*. (Fjellbirkeland-utvalget). Oslo.

Moe, Johannes. (2001). NFFR blir til? Nybrottsstid i fiskerirådsperioden 1972-1993. *Forskningspolitikk* (1).

Schwach, Vera. (2012). *Til havs med vitenskapen : fiskerirettet havforskning 1860-1970*. (Dr.avhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.

NORAS (1984)

Kleppe forskningspolitiske aktivitet på «Tenkeloftet» i Arbeiderpartiet ledet tidlig på 1970-tallet til et forslag om et Forskningsråd for samfunnsplanlegging. I 1972 ble forslaget nevnt i Arbeiderpartiets partiprogram etter forslag fra Kleppe:

En vesentlig større andel av forskningsinnsatsen bør skje på områder av stor samfunnsmessig betydning, og særlig på felter som er viktige for omformingen av samfunnet. Dette gjelder eksempelvis forskning på sosiale spørsmål, utdanning, miljøproblemer, det økonomiske system, bolig og byggevirksomhet. Som et ledd i arbeidet for dette, opprettes det et nytt råd for anvendt forskning, Forskningsrådet for samfunnsplanlegging.

I en kronikk argumenterte Kleppe med at: «Vi vet ikke nok». I et intervju i *Arbeiderbladet* i 1969 la han til: «vi vet for lite om det samfunn vi vil omforme, og den verden vi er del av. Vi må få mer innsikt og kunnskap, mer statistikk, flere forskningsresultater på de områder som er av betydning for samfunnsomformingen. Han mente også at forskning for samfunnsplanlegging ikke passet inn i de øvrige forskningsråds arbeidsoppgaver.

Forslaget skulle snart lede til partipolitisk uenighet om et forskningspolitisk spørsmål av noen størrelse. Regjeringen Bratteli gjorde høsten 1973 forslaget til sitt. I stortingsmeldingen «Om petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn ble det omtalt som følger:

De omstillinger som følger med petroleumsvirksomheten og kravene om sterk samfunnsmessig styring, øker behovet for et slikt apparat. Nærmere retningslinjer for det nye forskningsrådet og tidspunktet for opprettelsen vil bli drøftet i en egen stortingsmelding om forskningspolitikk.

Forslaget ble fremmet i den første forskningsmeldingen (1975). Kleppe i nær kontakt med statssekretær Ingrid Eide og Tormod Hermansen utformet proposisjonen. Det ble en intens og langvarig debatt om forslaget med NTNF, NAVF og Hovedkomiteen som de viktigste aktører. Dessuten engasjerte Høyre og SF seg mot forslaget. Høyre mente det innebar et ønske om å styre forskningen for «å omforme samfunnet i sosialistisk retning». Det dreier seg om relativt nye fag preget av faglig uferdighet og atskillig metodisk og teoretisk brytning og usikkerhet. SF mente at et slikt råd er «ikke bare et helt sentralt forskningsorganisatorisk spørsmål men også et fundamentalt politisk spørsmål [...] planleggingstekokratiet vil få styring over den viktigste del av samfunnsforskningen. Det blir establishment-forskning».

Resultatet ble at forslaget i første omgang falt i Stortinget. Dog fikk NAVF et delråd for samfunnsplanlegging (RFSP). I 1987 dannet det kjernen i et nytt forskningsråd – NORAS. Det var essensielt en følge av at Høyre hadde skiftet standpunkt.

KILDE: Skoie, Hans. (2008). *Per Kleppe som forskningspolitiker : festskrift til Per Kleppe.* (Gudmund Hernes, Red.). FAFO.

Litteratur

Hovedkomiteen for norsk forskning. (1974). *Innstilling om forskningsrådsstruktur og samfunnsplanlegging fra et utvalg oppnevnt blant Hovedkomiteens medlemmer 8/3- 1974*. Oslo: Komiteen.

Høyres Sentralstyre. (1975). *Forskningen i Norge : innstilling fra et utvalg*. Oslo.

Innstilling fra komité for å utrede organiseringen av Råd for forskning for samfunnsplanlegging innenfor Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF). (1976). (Natvig-innstillingen). Oslo: Forskningsrådet.

Skoie, Hans. (1985). Det vanskelige rådet. *Forskningspolitikk* (1).

St.meld. nr. 35 (1975-76). *Om forskningen i Norge : en konferanserapport*. (Skoie, Hans, Red. NAVF-U, Melding 1976:4).

6.3 Den store rådsfusjonen i 1993 - fem råd blir ett

I St meld. Nr. 28 (1988-89) foreslo Departementet en «grundig vurdering av forskningsrådsstrukturen». Et utvalg skulle vurdere styringsstrukturen i norsk forskning. Forskningsrådsnivået sto her sentralt. Forslaget var begrunnet med et ønske om å oppnå en bedre styringsstruktur i norsk forskning. Tallet på styringsorganer hadde vokst sterkt og arbeidsdelingen mellom dem var blitt uklar. Det foreslåtte utredningsutvalget ble opprettet umiddelbart etter Stortingsbehandlingen. Det ble ledet av departementsråd Grøholt.

I utvalginnstillingen (NOU 1991:24) heter det bl.a.:

Det er i dag tegn på at vitenskapen er i ferd med å miste sin selvfølgelige legitimitet, at det er visse tillits- og kommunikasjonsproblemer mellom vitenskap og samfunn. Årsakene til dette kan være mange. En årsak ligger sannsynligvis i et uoversiktlig og lite hensiktsmessig forskningssystem. Systemet er vokst frem ved at nye behov har avfødt nye elementer i organisasjonen i tillegg til og delvis på tvers av det gamle system. Det er meget som tyder på at tiden er moden for en generell revisjon.

Regjeringens melding (St.meld. 43 1991-92) summerte problemene i rådsstrukturen som følger:

Selv om forskningsrådene kan være gode redskaper for å utvikle en sektorforskningspolitikk for sine forvaltningsdepartementer, har dagens system en rekke mangler:

- antall råd og ulik departementstilknytning *vanskeliggjør nasjonal koordinering* av forskningssaker,
- *saksfeltet under departementer uten forskningsråd* har problemer med å få innpass i forskningsrådssystemet,
- det ikke finnes *formelle* mekanismer for å sørge for samarbeid mellom rådene, utover det frivillige samarbeidet gjennom FSU,

- dagens rådsinndeling og departementstilknytning dels fører til at rådene *konkurrerer* om fagområder, dels at alle råd *fraskriver seg ansvaret* for andre områder,
- det er en *usystematisk kopling mellom grunnforskning og anvendt forskning*, der bl.a. teknologisk grunnforskning har vanskelig med å finne sin plass,
- forsøket på å integrere nye og tverrfaglige fagområder i strukturen har bidratt til en *uoversiktlig og til dels byråkratisert flora av komiteer*.

Stortinget vedtok Regjeringens forslag i 1992. I Departementet ledet det nye Rådets interne inndeling til mest diskusjon og forandring. Hittil har fire slike inndelinger vært lansert. Komiteen beklaget for øvrig at behandlingstiden ikke tillot studieturer til våre naboland i sakens anledning.

KILDE: Skoie, Hans. (2005). *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag A/S.

Litteratur

Clemet, Kristin. (2002, 29. mai). Et nytt forskningsråd. Kronikk, *Aftenposten*.

Emblem, Terje. (2011). Slik oppsto den norske forskningsrådsmodellen. *Forskningspolitikk* (1).

Grøholt, Knut. (1992). Genistrek eller monolittisk bastard? *Nytt Norsk Tidsskrift* (2).

Grøholt, Knut. (1991). *Organisering for helhet og mangfold i norsk forskning : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 16. mars 1990 ; avgitt til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 8. august 1991*. (NOU 1991: 24). Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Seksjon Statens trykningskontor.

Skoie, Hans (Red.). (1991). *Norsk forskningsorganisasjon på departements- og forskningsrådsnivå under debatt (Grøholt-utvalget) : en rapport fra NIFUs Soria-Moria konferanse*. (NAVF-rapport nr. 14/1991). Bl.a. statsråd Hernes' innledning. Oslo: NAVFs utredningsinstitutt.

Skoie Hans. (1997). The Decision to Merge the Norwegian Research Councils. I Hans Skoie (Red.) *Norway - a Province of Science in a Changing World*. Dragvoll: Senter for teknologi og samfunn.

Skoie, Hans. (2000). Diversity and identity : the merger of five research councils in Norway. *Science and Public Policy* (April).

Skoie, Hans. (1992). Et viktig perspektiv. *Vitskap* (6).

Skoie, Hans. (1991, 6. september). Genistrek eller bastard? Kronikk, *Dagbladet*.

Skoie, Hans. (2001). Systemfeil i norsk forskning. *Nytt Norsk Tidsskrift* (4).

Sejersted, Francis (1991, 18. september). Forskning og reform. *Dagbladet kronikk*.

St.meld. nr. 43 (1991-92). *Et godt råd for forskningen*. Oslo.

Technopolis. (2001). *A singular council : evaluation of the Research Council of Norway*. Brighton: Technopolis.

Technopolis. (2012). *A good council? : evaluation of the Research Council of Norway*. Brighton, Technopolis.

6.4 Rådenes sammensetning

Medlemmer

I NFRs vedtekter heter det om sammensetningen at «*Hovedstyret skal setjas saman av personar med brei innsikt i samfunnsspørsmål, næringsliv og forskning. Områdestyra skal setjast saman av personar med solid og brei innsikt i samfunnsspørsmål og forskning innanfor fagfelte til områdestyra. Alle områdestyra skal ha representasjon både frå brukarsida og forskarsida. Hovudstyret fastset den konkrete balansen mellom forskarar, brukarar og andre interesser ut fra eigenarten til området.*» Dette er en noe annen praksis enn for de tidligere rådene hvor fordeling på kategorier og institusjoner var fastlagt i vedtektene og med fastlagte nominasjonsprosedyrer.

Hovedstyret i Forskningsrådet oppnevnes av Regjeringen, mens de øvrige styrever utpekes av Hovedstyret. Alle styrene har fire års funksjonstid med mulighet for gjenoppnevning for nok en periode. Hovedstyret har elleve medlemmer, mens tallet på faste medlemmer i styrene er sju.

Når man sammenligner Norges forskningsråd og de tidligere råd samlet, er forskjellene relativt beskjedne. Hovedforskjellen er Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF) – ingen NFR-styrever viser en lignende stor forskerrepresentasjon. Ellers merker vi at Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF) og Norges fiskeriforskningsråd (NFFR) var spesielt næringslivsforankret, mens Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF) og særlig Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS) hadde et stort innslag fra andre sektorer, i første rekke fra departementer og organisasjonsliv – jf. Forskningspolitikk nr. 3/2001 og 4/2001.

Administrasjon

Administrasjonens rolle var ikke alltid like enkel i mange forskningsorganer de første årene. Det gjaldt særlig de forskerdominerte organer – kanskje aller mest NAVF. Her ble direktøren (kontorsjefen) ikke innkalt til flere viktige møter den første tiden. I et møte måtte jeg «avvikle forsøket på å redusere meg til en kontorassistent» sa han ved en annen anledning.

Interessant nok uttalte NAVFs styre senere at «det var kommet til å se noe annerledes på direktørstillingens karakter - Videnskapen bør komme noe mer i bakgrunnen enn opprinnelig tenkt». Tilliten og de administrative behov vokste også de fleste steder. Men samtidig har forskjellene mellom rådene variert betydelig. Alf-Inge Jansen har gitt en interessant omtale av disse forhold i NAVF, jf. Festskriftet til Fjellbirkeland.

KILDE: Jansen, Alf-Inge. (1982). Erling Fjellbirkeland og NAVF. I Knut Dahl Jacobsen (Red.), *Fortid og framtid i velferd og vitenskap : festskrift til Erling Fjellbirkeland*. Oslo: Universitetsforlaget.

7 Forskningspolitisk rådgivning

7.1 Hovedkomiteen for norsk forskning (1965-1983)

Før valget i 1965 etablerte regjeringen Gerhardsen et eget regjeringsutvalg for forskning (RFU) og et uavhengig forskningspolitisk rådgivningsorgan – Hovedkomiteen for norsk forskning med hele 20 medlemmer. Fellesutvalget ble samtidig avviklet. Kjell Eide ble oppnevnt til generalsekretær. Forventningene var store ved oppnevningen i 1965. Regjeringen Borten, som tiltrådte høsten 1965, var likevel noe i stuss om hva man skulle bruke komiteen til. Generalsekretær og enkelte medlemmer ble for sikkerhets skyld skiftet ut.

Det viste seg snart at komiteen ikke fungerte godt. Per Kleppe, som var medlem i perioden 1969-73, uttalte tidlig at:

Systemet fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Det er uten tvil behov for en kritisk gjennomgåelse av organisasjonen med sikte på å få et system som i høyere grad bidrar til at forskningssektoren fyller de krav som må stilles til den.

Verre ble det som følge av betydelig uenighet i komiteen – særlig i 1972 og 1976.

Statsminister Borten hevdet i Stortinget at Hovedkomiteen skulle legge fram «en samlet plan for forskningens organisasjon og ledelse.» Da begynte problemene for alvor. Komiteen delte seg i 1972 i tilnærmet to like store fraksjoner. Representanter for industri, næringsliv og LO på den ene side og NAVF og universitetene på den andre. Komiteen ble lammet i sitt arbeid. Samtidig avviste regjeringen Bratteli forslaget om et eget forskningsdepartement, slik universitetsfraksjonen hadde foreslått, og støttet teknologifløyens vekt på enkeltdepartementenes sektoransvar. I departementsspørsmålet uttalte Kleppe i 1970:

Hvert departement bør få ansvaret for den anvendte forskning på sitt område, men det er likevel mye som taler for å få et eget departement for forskning og planlegging. Det tar nemlig tid å endre den tungdrevne statsadministrasjonen. Jeg tror det vil kreve en stor politisk innsats for å få endret den. På den andre siden har man det tunge apparat som heter forskningsadministrasjonen. Det krever også en sterk politisk vilje å gjennomføre endringer her. Antakelig er det for mye for Kirke- og undervisningsministeren alene å klare dette.

I 1983 byttet Willoch-regjeringen komiteen ut med Forskningspolitisk Råd. I 1987 ble også dette rådet avskaffet.

KILDE: Steine, Arild Oma. (1976). *Ideal og realitet i norsk forskningspolitikk : en studie av Hovedkomiteén for norsk forskning = Ideals and reality in Norwegian research policy : a case-study of the Central Committee for Norwegian Research*. (Utredninger om forskning og høyere utdanning nr. 1 1976). [Oslo]: NAVF's utredningsinstitutt.

Litteratur

Hovedkomiteen for norsk forskning. (1968). *Retningslinjer for en norsk forskningspolitikk*. (Melding nr. 1, 1968). Oslo: Komiteen.

Hovedkomiteen for norsk forskning. (1972). *Forskningens organisasjon i Norge*. (Melding nr. 4, 1972). Oslo: Komiteen.

Hovedkomiteen for norsk forskning (1982). *Organisering av forskningsvirksomheten i Norge*. (Melding nr. 6, 1982). Oslo: Komiteen.

Hovedkomiteen for norsk forskning. *Hovedkomiteens Beretninger*. (Nr. 1969-73, 1978 og 1981). Oslo: Komiteen.

Skoie, Hans. (2008). Norsk forskningspolitikk – en OECD-kopi? *Historisk tidsskrift* (Bd. 87).

7.2 Forskningspolitisk Råd (1983-1987)

Regjeringen Willoch fulgte Hovedkomiteens anbefalinger og oppnevnte et Forskningspolitisk råd (FR) med professor Francis Sejersted som formann. Vedtektene fikk bl.a. en ny paragraf hvor det het at: «Rådet skal regelmessig vurdere utviklingstendensene og den aktuelle situasjon i norsk forskning, finansielt, organisatorisk og faglig.»

Viktigere enn denne paragrafen ble nok personkonstellasjonen mellom *parti og Minerva-kollegene* Sejersted og Langslet – sistnevnte Kultur- og vitenskapsminister. Sejersted fungerte langt på vei som personlig forskningspolitisk rådgiver for Langslet og Regjeringen. Resultatet ble naturlig nok at rådet – og Sejersted i særdeleshet – fikk betydelig innflytelse på Regjeringen Willochs forskningspolitikk.

Forskningspolitisk råds virksomhet kan *deles i to faser* – tiden med Willoch-regjeringen og den etterfølgende Harlem-Brundtland-regjeringen. Den første fase var *den mest vellykkede* – bedømt etter innflytelse og tilfredshet hos partene. *Den andre fasen i FRs liv* – tiden etter at Harlem Brundtland igjen tok over som regjerings sjef i 1986 representerer en klar motsetning. I forhold til Regjeringen ble perioden problematisk.

Litteratur

Forskningspolitisk råd. (1988). *Mot et kunnskapsbasert samfunn : Forskningspolitisk råds melding 1988*. Forskningspolitisk råd. [Oslo].

Forskningspolitisk råd. (1987). *De forskningspolitiske topporganer*. Forskningspolitisk råd. [Oslo].

Forskningspolitisk råd. (1985). *Forskningsrådene som strategiske og evaluerende organer : innstilling fra et utvalg nedsatt av Forskningspolitisk råd*. Forskningspolitisk råd; FR 1985:2.

7.3 Norges forskningsråd (1993)

Grøholt-utvalget gikk inn for å gjenopprette et forskningspolitisk råd. En helhetlig og koordinert forskningspolitikk og «et rimelig godt utbygd rådgivnings- og iverksettingsapparat» er en forutsetning for dette, sier utvalget.

Da Regjeringen Harlem-Brundtland våren 1992 fremmet forslag til Stortinget om oppfølgingen av Grøholt-utvalgets forslag, inngikk det ikke noe forslag om å gjenopprette et forskningspolitisk råd. Det henvises bl.a. til at forslaget fikk liten støtte i høringsrunden. Samtidig erkjenner åpenbart Regjeringen at en viss forskningspolitisk rådgivning trengs. Denne skal imidlertid ivaretas som en fellesoppgave i NFR knyttet til dets Hovedstyre. NFR må derfor «beholde den betydelige grad av frihet som forskningsrådene tradisjonelt har hatt». I Stortinget var flertallet i komiteen enig med Regjeringen – «etableringa av NFR gjer eit eige organ for forskningspolitisk rådgjeving uturvande». Men komiteen legger til at NFR bør få stor frihet slik «at det kan spele ei kritisk og initierande rolle».

Daværende forskningsminister, statsråd Gudmund Hernes, gav en meget ambisiøs utmeisling av NFRs forskningspolitiske rådgivningsrolle i foredraget «Norges forskningsråd som Regjeringens forskningspolitiske rådgiver» i et av de første kontaktmøtene mellom Regjeringens forskningsutvalg og NFRs Hovedstyre (1994). Her gav Hernes uttrykk for at den forskningspolitiske rådgivningsoppgaven var viktig og at det nå var NFRs Hovedstyres oppgave å aksle den.

Ved siden av et langsiktig perspektiv, betoner Hernes behovet for innspill som kan sette forskningspolitiske saker på dagsorden – en aktiv initieringslinje forventes. Dessuten ser han gjerne at rådet er dristig og kritisk – ja utfordrer regjeringen fra tid til annen. Det siste må vel å merke bare skje før regjeringens beslutning i saken foreligger.

Ved tusenårsskiftet ble det gjennomført en evaluering av Rådet av Technopolis – et konsulentfirma fra Brighton. Stortinget støttet evalueringsinitiativet varmt, men i etterkant ble evalueringen likevel lite diskutert. Dog henstilte man til å gjøre Rådets overlevninger og debatter mer åpne. Flere instanser burde også delta. Rådet skulle ikke ha noe monopol på den forskningspolitiske rådgivning i Norge.

KILDE: Skoie, Hans. (1997). *Forskningspolitiske rådgivningsorganer i Norge i etterkrigstiden*. I Hans Skoie & Randi Søgner (Red.), *Forskningspolitisk rådgivning – erfaringer og synspunkter*. (NIFU-rapport nr. 4/1997). Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

Litteratur

Hernes, Gudmund. (1997). *Norges forskningsråd som Regjeringens forskningspolitiske rådgiver*. I Hans Skoie & Randi Søgner (Red.), *Forskningspolitisk rådgivning – erfaringer og synspunkter*. (NIFU-rapport nr. 4/1997). Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

8 Instituttsektoren

Den norske instituttsektor er betydelig. NFR opererer i dag med vel 60 forskningsinstitutter. Utgangspunktet for dette tallet er de såkalte «Retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter» som Regjeringen introduserte på 1990-tallet. Teknologi og samfunnsforskning ruver mest i denne oversikten. Her fører det for langt å gå nærmere inn på sektoren. Vi nevner bare at NIFU-rapport 15/2003 gir en oversikt over relevante policydokumenter, generelle studier og historiske studier. NIFUs rapport 50/2012 gir i dag en oppdatert oversikt og ny klassifisering av sektoren (jf. bl.a. s. 38, 39 samt Vedlegg 3).

Hvorfor institutter?

Spørsmålet om hvorfor vi trenger institutter og instituttvekst, er ikke enkelt å besvare. Initiativer og beslutninger om nye institutter har kommet fra mange hold - ikke minst fra forskningsrådene.

Her skal vi peke på noen faktorer.

- En instituttetablering ble tidlig sett på som et positivt og naturlig tiltak i Norge. Da hadde man «gjort noe», og man visste hvor man kunne gå for å søke bistand. Universitetene fant også denne arbeidsdelingen naturlig.
- Den forskningspolitiske styring osv. fra regjeringens side har ikke vært spesielt sentralistisk. Sektorene og de sektororienterte forskningsrådene har i praksis hatt betydelig frihet til å ta initiativ og på annen måte påvirke utviklingen.
- Utvikling, regulering og forvaltning av karrige primærnæringer inspirerte tidlig til fellesløsninger – særlig på landbrukssiden.
- De mange små og mellomstore bedriftene i Norge gav tidlig impulser til offentlig bistand og felles løsninger. Utenlandske impulser særlig i mellomkrigstiden – forsterket denne tendensen. NTNf – det nye samarbeidsorganet mellom forskningen, myndighetene og industrien, ble viktig i denne forbindelse. Olje- og gassfunnene i Nordsjøen gav oppgaver til store deler av de teknisk-industrielle instituttene. Vellykkede offentlige tiltak – ikke minst teknologiavtalene – styrket disse impulsene.

- Den norske velferdsstaten – og flere sterke talsmenn for denne – ønsket tidlig «å diagnostisere» samfunnsutviklingen og få impulser til å kunne korrigere kursen. Samfunnsforskningen – og troen på «Know-ledge into action»-holdningen – gjorde seg tidlig gjeldene, særlig innenfor sosialdemokratiet.
- EUs rammeprogram for forskning har i de senere år gitt instituttene betydelige prosjektmidler. Her har kompetanse og ikke minst instituttens organisasjon, fleksibilitet og administrative kapasitet betydd mye.
- Det kan også hevdes med en viss rett at mange institutter har vist seg meget tilpasningsdyktige – ja til dels opportunistiske mht. oppgaver man har involvert seg i utenfor forskningen.

KILDE: Skoie, Hans. (2005). *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag A/S.

9 Forskningspolitikk – litt om en vanskelig materie

Begrepet forskningspolitikk brukes i forbindelse med forskningens hovedinnretninger og organisasjon. Det kom for alvor i bruk på 1960-tallet og da i den vide betydning *forskning og utviklingsarbeid*. Det skjedde en stor satsing på forskning og utvikling i mange land under og etter den annen verdenskrig, men uten at man snakket nevneverdig om forskningspolitikk. Det offentlige engasjement ble vesentlig utvidet, samtidig som forskerne fikk innflytelse på beslutningene i de nye forskningsrådene. Den økonomiske samarbeidsorganisasjonen OECD førte an i en forskningspolitisk offensiv på 1960-tallet.¹ Nye policyorganer, store investeringer så vel som Sputniksjokket og den kalde krigen for øvrig påvirket den forskningspolitiske dagsorden. Ved OECDs Ministerkonferanse i 1963 ledet statsråd Helge Sivertsen den norske delegasjonen mens direktør Robert Major i NTNf deltok aktivt i forarbeidene².

Denne OECD aktiviteten påvirket også norsk forskningspolitikk. I 1965 fikk vi et eget *Regjeringsutvalg* for forskning (RFU), og Hovedkomiteen for norsk forskning skulle gi Regjeringen råd i forskningspolitiske spørsmål. Vi fikk den første St.meldingen om forskning i 1975³, og KUD fikk en egen forskningsavdeling. Den siste skulle være sekretariat for RFU og stå for en mild koordinering og samordning av departementenes forskningsengasjement.

Flere forhold gjør det i praksis vanskelig å utforme og gjennomføre en nasjonal forskningspolitikk. Definisjoner og terminologi er ikke entydige og praktiseres forskjellig. Mange snakker forbi hverandre. Det bidrar den vide forskningsdefinisjonen til. Disiplin- og temaområdene er mange og bredden i forskningen stor. Internasjonalt kompliserer det at det angloamerikanske begrep "science" ikke inkluderer de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag slik det kontinentale "wissenschaft" gjør.

Forskningens utfall er heller ikke predikerbart verken mht. tid eller resultat og representerer en usikkerhet som ikke alltid blir forstått. Det kompliserer også når forskningsaktiviteten er en integrert del av andre aktiviteter; undervisning ved universitetene, medisinsk behandling ved sykehus eller er del av industriell produksjon m.v. Det fins også viktige forskningspolitiske

¹ OECD: Science and the Policies of Government, Implications of Science and Technology for National and International Affairs (Paris, 1963). Fra norsk side deltok NTNfs direktør Robert Major – jf. også Forskningspolitikk 4/2002.

² OECD Ministers talk about science (1963).

³ St.meld. 35 (1975-76).

elementer innenfor flere andre politikkområder – skattepolitikk, kontraktsrett m.v.⁴ Forskningspolitikken kan også påvirkes av *ikke intenderte hendelser*. Terrorhandlingen i USA 11.9.2001 representerer et aktuelt eksempel. Myndighetenes motaksjon har påvirket amerikansk forskning betydelig – alt fra produksjon av nye sensorer til kriterier for utenlandske forskeres adgang til USA.⁵

Forskningens faglige dimensjon er også komplisert. Hvem skal ta stilling til forskning og forskningspolitikk på ulike nivåer – leg eller lærd? Og hvor dekkende er vurderingene? Ved prosjektbedømmelse skiller man mellom en faglig side ("the scientific opportunities") og forskningsekstern nytte ("the national needs"). Man ser det som en oppgave for kvalifiserte forskere å ta stilling til det første. Det betyr ikke at forskernes faglige judisium alltid treffer, men en positiv bedømmelse er vanligvis en viktig betingelse for å satse. Det lege element er derimot hovedsakelig rettet mot forskningens innretning og mål.

Det er ikke tilstrekkelig at det foreligger oppgaver som ønskes løst. Alt er ikke "forskbar". President Nixons mislykte "cancer crusade" viste dette. Han satset meget store ressurser på kreftforskning, men nådde ikke de ønskede gjennombrudd - «a cure for cancer».⁶ De vitenskapelige forutsetningene var ikke til stede for å løse kreftgåten "within a decade", slik Presidenten ønsket og forskerne i forkant hadde hevdet var mulig. I dette tilfellet tok forskere feil, eller de opptrådte opportunistisk. En stor artikkelproduksjon var heller ikke nok.

I en viss forstand representerer forskningen og forskningspolitikken et demokratisk problem. Store deler av forskningen er knyttet til verdispørsmål med kompliserte etiske utfordringer, dilemmaer og ikke-intenderte konsekvenser. Samtidig må samfunnet i stor grad stole på forskernes faglige råd knyttet til risikovurdering, etikk eller teknologivurderinger. Å mobilisere motekspertise er ekstra vanskelig i et lite land.

De siste 20 årene har forskningsetikken fått mer oppmerksomhet. Flere nasjonale etikkomiteer er etablert. Noen er generelle, andre arbeider på et avgrenset felt (bioteknologi, teknologi osv.). Her er forskerkvalifikasjoner ikke tilstrekkelig. Legfolk har også en rolle. En svakhet på forskersiden er tendensen til "oversell" - resultater forespeiles tidligere og i rikere menn enn hva som er realistisk - slik «The Cancer Crusade» demonstrerte. Men det er heller ikke alltid lett å gi en dekkende presentasjon av forskning.

Norsk forskningsvirksomhet har ekspandert betydelig i etterkrigstiden. FoU-statistikken viser en tilnærmet tidobling i forskerårsverk fra 1963 til årtusenskiftet. I 2005 utgjorde de offentlige FoU-utgiftene nærmere 14 milliarder kroner. Drivkreftene i denne utviklingen har vært mange. Grovt sett kan vi klassifisere hensikten med den offentlige FoU-innsatsen som følger:

1. Kunnskapsutvikling som sådan (grunnforskning, "advancement of knowledge")
2. Et middel i næringspolitikken (industri, landbruk, fiske, handel osv.)
3. Offentlige fellesoppgaver og tjenesteyting
 - a) Forsvar
 - b) Tjenesteyting (samferdsel, energiforsyning, helse- og sosialtjenester, værvarsling osv.)
4. Offentlig regulering, kontroll og politikktutforming.

⁴ Hetland, Per drøfter dette i *Forskningspolitikk* 1/2006.

⁵ Lederartikkel i *Science*, 5. mai 2006.

⁶ Rettig, Richard A. Cancer crusade: the Story of the National Cancer Act of 1971.

En slik inndeling forteller at FoU-utgiftene kan bli svært forskjellige for ulike land. Det avhenger av oppgaver og politiske prioriteringer. Også de nordiske land skiller seg fra hverandre i så måte. Eksempelvis har den betydelige svenske forsvarsforskningen skilt seg ut. Den reflekterer Sveriges vekt på nøytralitet og egenproduksjon av forsvarsmateriell.

I tråd med ovennevnte blir departementsinndelingen som regel bestemmende for organiseringen av forskningen. Det har også vært norsk praksis siden Bratteli-regjeringen presiserte sektorprinsippet tidlig i 1970-årene. Men avveiningen mellom forskningsorganisasjonens nærhet til brukere og samfunn og nærheten til "annen forskning" er ikke triviell og volder problemer i alle land.

KILDE: Skoie, Hans. (2001). Systemfeil i norsk forskning. *Nytt Norsk Tidsskrift* (4).

10 Noen eksempler på større debatter og konflikter i etterkrigstiden

1 *Norsk atomforskning (tidlige etterkrigstid)*

Bør Norge ha atomforskning og i så fall hva bør innretningen være? Flere fysikere ved NTH og UiO protesterer tidlig mot Gunnar Randers og Jens Chr. Hauges «atomlinje». Konfliktene ble etter hvert mange og langvarige.

2 *Forskningsrådenes Fellesutvalg (FFU, tidlig etterkrigstid)*

Utvalget innfridde ikke og koblingen til myndighetenes politisk-administrative sfære ble svak.

3 *Hovedkomiteen for norsk forskning (rundt 1970)*

Statsminister Per Borten annonserte uventet i Stortinget at Hovedkomiteen hadde fått i oppdrag å utarbeide en organisatorisk plan for norsk forskning. Oppgaven ledet snart til stor splittelse i komiteen. Den næringsorienterte og teknologiske forskning mot NAVF og universitetene.

4 *Forskningsråd for samfunnsplanlegging? (1970-80). Forslaget angripes både fra Høyre og SV og faller i Stortinget i første omgang.*

5 *Bør forskningsrådene fusjoneres til ett? (I begynnelsen av 1990-årene)*

Debatten fengsler atskillig blant forskerne. Politikerne var derimot mindre engasjerte. Dette til tross for at reformen ble utropt til «den største forskningspolitiske reform i etterkrigstiden».

6 *Hvem skal få del i tippemidlene (Fra 1965-d.d.)*

Opprinnelig ble tippeoverskuddet delt likt mellom forskning og idrett. Men idretten ønsket snart mer og ønsket vant etter hvert fram. I dag har kulturen fått forskningens plass.

7 *Skattefunn (tidlig på 2000-tallet)*

Næringslivet vant etter hvert fram med skattereduksjoner ved FoU-satsinger.

8 *Bør man skille mellom grunnforskning og anvendt forskning? (1945-d.d.)*

Det er ofte stor uenighet i Norge i dette spørsmålet. Mange «griper» ikke det vide FoU-begrepet og argumenterer lite innsiktsfullt. Resultatet er gjerne at man ofte snakker forbi hverandre.

9. *Bør Norge satse 3 % av GNP på FoU? Dette målet drøftes som regel uten at FoU-oppgavene differensieres og målene presiseres. Dessuten er det svært vanskelig å innfri.*

10. I 2010 oppnevnte Kunnskapsdepartementet den såkalte Handlingsromkomiteen. Diskusjonen i og om denne kan tyde på at forskningsfinansieringen er i ferd med å komme inn i et mer komplisert farvann.

KILDE: Skoie, Hans. (2005). *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag A/S.

11 Sektoriell finansiering og koordinering

Sektorprinsippet. Det har lenge vært praksis at den enkelte forvaltningssektor har ansvar for finansiering og utvikling av FoU-virksomhet innenfor sektoren. I Hovedkomitéens melding nr. 1 fra 1968 heter det f.eks.:

Hvert fagdepartement bør ha ansvaret for finansiering og for formulering og prioritering av oppgaver i anvendt forskning av interesse for dets forvaltningsområde. For dette formål må det i hvert departement finnes en ekspertise som kan formulere forskningsoppdrag og dra nytte av forskningens resultater.

I St.prp. nr. 85 (1971-72) slo Regjeringen Bratteli også fast dette prinsippet. På begynnelsen av 2000-tallet gjennomgikk Statskonsult praksis på området og anbefalte status quo. Det forklarer ikke at en sterkere koordinering og samarbeid etterlyses fra tid til annen – jf. bl.a. Forskningsfondet. Det forhold at hovedtyngden av anvendt forskning og utviklingsarbeid finansieres av oppdragsgivere og får sine mål av dem, tilsier at den sektorielle tilnærming står sterkt i mange land. Det gjaldt også for «de gamle» forskningsrådene i Norge så vel som NFR hvor hovedtyngden av oppgaver også er anvendte.

Regjeringen oppnevner vanligvis et Regjeringsutvalg (RFU) som behandler større forskningssaker – herunder de fireårige forskningsmeldingene. Kunnskapsdepartementet har en koordinerings- og samordningsoppgave på området. Det er en vanskelig oppgave. For det første er det i praksis begrenset hvor mange saker som kan behandles i RFU eller Regjeringen i plenum på området. For det andre er de fleste oppgaver relativt departementsspesifikke – med hensyn til mål og anvendelse. Statsråd og departement for øvrig ønsker derfor gjerne selv å stå for initiering og oppfølging av prosjekter og programmer. Det forutsetter ofte betydelig faglig kompetanse («bestellarförmåga») – noe som ikke alltid er tilfelle. For det tredje opplever man ofte spenninger mellom universitetsforskere og representanter for anvendt forskning. Universitetsforskerne vil helst selv velge målene for sin forskning.

Totale bevilgninger og anslåtte bevilgninger til FoU i vedtatt statsbudsjett for 2012 etter bevilgende departement. Mill. kr.

Departement	Totale bevilgninger	herav til FoU	
		Mill. kr	Prosent
Utenriksdep	31845	1035	3,2 %
Kunnskapsdep	41103	12469	30,3 %
Kulturdep	8868	132	1,5 %
Justisdep	29153	49	0,2 %
Kommunal- og regionaldep	153955	243	0,2 %
Arbeidsdep	33835	214	0,6 %
Helse- og omsorgsdep	115068	3260	2,8 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdep	31700	150	0,5 %
Nærings- og handelsdep	6022	1894	31,5 %
Fiskeri- og kystdep	4511	888	19,7 %
Landbruks- og matdep	16607	599	3,6 %
Samferdselsdep	31750	294	0,9 %
Miljøverndep	4881	708	14,5 %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedep	5875	220	3,7 %
Finansdep	40676	110	0,3 %
Forsvarsdep	40526	1010	2,5 %
Olje- og energidep	6462	797	12,3 %
Statsbankene	13093	362	2,8 %

Bevilgninger eksklusive utlån, gjeldsavdrag m.v.

11.1.1 Forskningsfondet (1999-2012)

Stortinget vedtok i 1999 å etablere et forskningsfond med kapital fra Oljefondet. Avkastningen skulle disponeres av NFR «innenfor de overordnede rammer som gis av Storting og regjering». Det skal bidra til å realisere regjeringens ønske om å øke forskningsinnsatsen i Norge.

Fondet skulle sikre en mer stabil, langsiktig offentlig finansiering av forskning og utvikling og bidra til en helhetlig offentlig finansiering. Det het også at mekanismer som virker «i retning av helhet og på tvers», er svakere utviklet enn de sektorielle i norsk forskning. Nyskapning skal støttes ved sektorovergrepene forskning av betydning for nærings- og samfunnsnivå.

I slutfasen av regjeringens behandling av forslaget ble det foretatt et par viktige endringer. For det første ble «nyskapning» inkludert i tittelen – noe som åpnet langt mer for anvendt forskning og næringsinnretning enn formuleringen «Norges forskningsfond» og meldingens grunnforskningsformuleringer. I Revidert Nasjonalbudsjett for 1999 het det samtidig at fondet skal sees i sammenheng med utviklingen i statsbudsjettet. Fondet ble avvirket i 2012.

Rådenes FoU-ressurser – statistiske kilder

St. meld. Nr. 61(1951) Om stønad av tippemidler til idrettsformål og videnskaplege formål

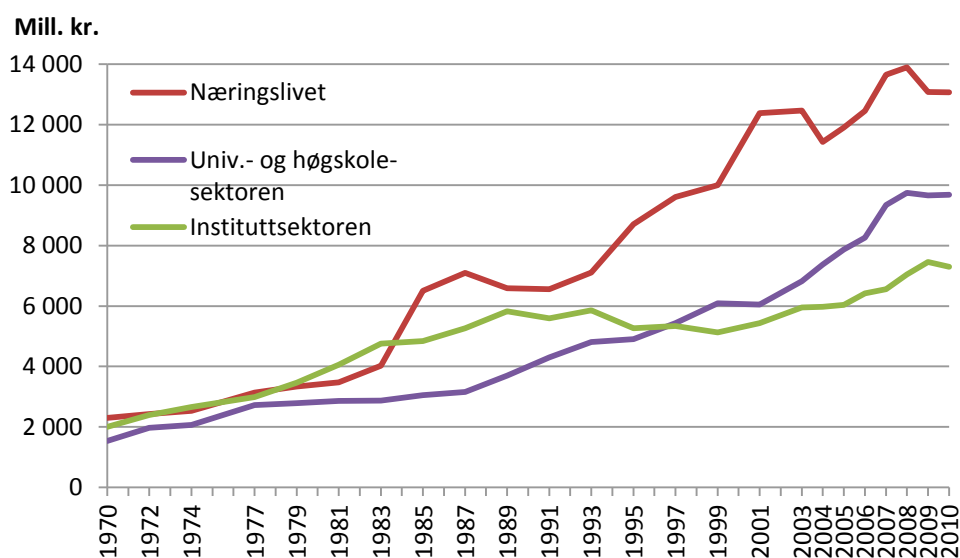
Nilsen, Leif K. og Oddvar Moen: Norsk Tipping A/S 1948-1975. I idrettens og vitenskapens tjeneste (Norsk Tipping A/S, 1973).

Forskningsrådenes Statistikkutvalg (fra 1963)

NFRs Indikatorrapport (fra 1997)

NIFUs årlige Statsbudsjettanalyser

Figur FoU-bevilgninger totalt i Norge per sektor. 1970-2010.

11.1.2 Regjeringens forskningsmeldinger - en oversikt

A: Regjeringens langtidsprogrammer 1954—73 ⁷

St.melding nr. 62 (1953) *Langtids programmet 1954—1957*

St.melding nr. 67 (1957) *Langtidsprogrammet 1958—1961*

St.melding nr. 60 (1960 – 1961) *Langtidsprogrammet 1962—1965*

St.melding nr. 63 (1964 – 1965) *Langtidsprogrammet 1966—1969*

St.melding nr. 55 (1968 – 1969) *Langtids programmet 1970—1973*

St.melding nr. 71 (1972 – 1973) *Langtids programmet 1974—1977*

⁷ Langtidsprogrammene i denne perioden behandlet også forskningen i egne kapitler.

B: Regjeringens forskningsmeldinger 1975—93

St.melding nr. 35 (1975 – 1976) *Om forskningen i Norge*

St.melding nr. 119 (1980 – 1981) *Om utviklingen i forskningens organisering og finansiering*

St.melding nr. 69 (1981 – 1982) *Tilleggsmelding til stortingsmelding nr. 119 (1980—81)*

St.melding nr. 60 (1984 – 1985) *Om forskningen i Norge*

St.melding nr. 28 (1988 – 1989) *Om forskning*

St.melding nr. 43 (1991 – 1992) *Et godt råd for forskning. Om endringer i forskningsrådsstrukturen*

St.melding nr. 36 (1992 – 1993) *Forskning for fellesskapet*

St.melding nr. 39 (1998 – 1999) *Forskning ved et tidsskille*

St.melding nr. 20 (2004 – 2005) *Vilje til forskning*

St.melding nr. 30 (2008-2009) *Klima for forskning*

St.melding nr. 18 (2012-2013) *Lange linjer – kunnskap gir muligheter*

KILDE: Skoie, Hans. (2005). *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag A/S.

12 Sluttmerknad

Kanskje litt humor kan være på sin plass ved behandlingen av forskningens struktur og mangfoldighet? Kort tid etter vedtaket i Stortinget om rådsfusjonen påtok daværende NIFU-medarbeider Åse Gornitzka (p.t. Institutt for statsvitenskap, UiO) å besøke de siste årsmøtene som «de gamle» rådene regelmessig arrangerte for sine mange «forskningsstammer». Hun oppsummerte inntrykkene i artikkelen: «Siste dans med forskningsrådene» i *Forskningspolitikk* 3/1992.

Skildringen fikk mange til å humre. Vi gjengir derfor in extenso Gornitzkas artikkel som et supplement til vår gjennomgang av det organisatoriske mangfoldet som preger vår utredning.

Siste dans med forskningsrådene

I løpet av noen hektiske vår-uker er det anledning for den forskningspolitiske interesserte å ruse seg på andres vin og festtaler: det er forskningsrådenes årsmøte-sesong.

Årets seanser viste seg å være de siste under det gamle regimet – på kanten av den nye æra for forskningsråd og forskningsadministratorer. Årsmøtene er ikke bare anledningen for rådene til å legge fram sine meldinger om hva de har foretatt seg siden sist; årsmøtene er forskningsrådenes utstillingsvindu som forteller oss hvilken aura de omgir seg med, hvilken innpakning de dekker seg bak. Årets møter kan også leses som forvarsler om hvilke kulturer og tradisjoner som skal samles på valen under det nye forskningspolitiske regimet. Møtene holdes innenfor mondene rammer: prismar mahogni og frescer i aulaer, loger og konserthus, bare Fiskeriforskningsrådet samler sine i fjærestenene i Pir-senteret i Trondheim.

Forvarslet

Invitasjonene er første smak på de fem kulturer. Som i så mange andre tilfeller er NLVF fram på før de andre: Økern og landbruksvitenskapelige forskningsråd inviterer verdig men nøkternt, sort på sølv, til «foredragsmøte» i Gamle Logen. Tidspunktet er tilrettelagt deltakere som må hjem til kveldsstellet.

Mens NTNf på papiret er rødt og pågående, inviterer NAVF på post-moderne kaos med hint av kryssning mellom vitenskap og mystikk, NORAS er i takt med forskningsverdens new look, designmessig i tråd med virksomhetsplanene til hovedstadens universitet. Fiskeriforskningsrådet pirrer oss med invitasjon til jubileumsmøte forkledd som personlig gavesjekk.

Menighetene

Forskningsrådenes årsmøter er ikke møttested for Ola Nordmann i A4-utgave, men for et sett av små eller mellomstore stammer som vet å orientere seg i forskningens akronym-buskas. Likevel, forskningsrådpublikumet er ikke den lille hvite flokk. Menighetene er mer sammensatt enn man skulle tro, selvom mannstettheten er høy i alle de fem forsamlinger som ønsker å bivåne et forskningspolitisk skue og drikke andres vin. Landbruksforskningens og den tekniske naturvitenskapelige forskningsmøtelyd er de mest mannsterke. Til gjengjeld er menn ikke bare menn: Radene av sterke nakker solbrune av års arbeide i felten er tilhørere til sterke innlegg om landbruket og vitenskapen i Den Gamle Loge, mens industriens menn og deres

Ase Gornitzka

forskningsportefølje stiller korrekt i dobbeltspent grått eller blått i Konserthuset, der bare en og annen universitetsdirektør bryter med beige rutet enkelspent. Uten fargerike kvinnelige innslag ville NTNfs publikum være en uspenningssamlende forsamling.

Fiskeriforskningen samler en ytterst traust forsamling med Fiskarlagsformannen i spissen: dette er Kyst-Norges fremste ispedd noen byråsjefer fra Oslo.

Det er smekktfullt og svett i Aulaen: NAVFs møteplass blomstrer i cordfløyel med strikkegensere der man aner det speilvendte krittavtrykk av professorens tavlebudskap til studentene, blandet med chiffongkreasjoner og bredbremmet hodepynt. Allmennviterne dekker hele spektret samt ytterpunktene av Gausskurven.

NORAS har det homogene publikum – de kjenner hverandre, samfunnsforskerne, byråkratene, forskningsadministratorene – de har blitt uteksaminert fra SV sammen og de har blitt førti sammen. Den gode stemningen fra menn og kvinner som snakker samme språk gjør det vanskelig for dem å sette seg. NORAS – den mest sammensveidete stammen av dem alle. De har lyse lette sommerklær å stille opp med mot krisen i velferdsstaten.

Den rituelle ramme

Et forskningsråds årsmøte er variasjoner over tema noen verdige professorer, styreformenn og liknende grå eminenser, og en eller annen politiker med eller uten dr.grad som får snakke uten å bli avbrutt. I nasjonal skala er de fleste av disse super-doldiser og enhver hallodame med vektproblemer er mer kjent for allmenheten. For disse forsamlingene er dette derimot kjente størrelser fra pensumlister, årsmeldinger og NOUer.

Et rådsmøte bør vise at sprenglærdheten er matchet med kultur, gjerne også et lettere humoristisk innslag slik at akademikerne får anledning til behersket og nervøst å le gjennom nesen. Hvis man ikke da gjør som kongelige NTNf og adspredde publikum med improvisert/ufri-villig situasjonskomikk. NFFR har budnadkledd sangkor, NTNf gir oss finkulturell klassisk trio av unge vellykkede ex-vidunderbarn. Allviterne blir under-

holdt med enmanns teater som grunnforskere kjenner seg igjen i: en mann som snakker med seg selv i full forvirring og der omverden har problemer med å skjønne hva han sier. Forskjellen, er applausen etterpå.

Budskapet

Alle direktørene snakker om det nye gode rådet. De legger inn et godt ord for seg og sine – bare fiskeriforskningen egger til kamp mot smeltingen væpnet med sitater fra håvamål og Fiskerikomiteen.

NLVS budskap presenteres med tjukk l og bondelagshøvdingen vil befolke landbruksforskningen med bøndernes brødre og søstre, sønner og døtre. Rådet slipper til NRKs nynorsk-kjendis for å lette på stemningen. Landbruksforskere og deres venner humrer med snev av selvirioni over satiristens portrett av dem selv.

Teknologene er storslåtte som landbrukerne er solide. NTNf viser Norge i vekst og helg i et multimedia show der allting kan snus til seier og blå overhads med logo. Skipsredere og økonomer sitter i forskningsrådenes Franz Saksvik program og vagler på barkracker og snakker i regisserte samtaler om behovet for innovasjon og resultatorientering. I 90-årenes teknologiverden er det ekstra vellykket å være vellykket når man har vært mislykket. Dermed går den store sjekken til de som lærte oss å pante flasker med Hi-tech, mens møte-teknologien og NTNfs fanfare har lært å leve sitt eget liv. NORAS holder seg på samfunnets skyggeside og maner fram velferdsstatens krise i sindige ordelag og dobbeltspent blazer. Håp for gode løsninger er det dog hvis man bruker en samfunnsforsker: NORAS gir brukerprisen til antirasister i Brumunddal.

Etterpå har alle kanapeer og vin for den som orker overvære programmer som er en halvtime for lange. På NAVFs Bristol kniper stipendiatene inn på lønnsstrinn 16-budsjetten ved kanapéfatene. NORAS byr på dans med amatørstorbånd og de ansvarliggjorte 68-ere svinger seg til Sinatra: For siste gang som herre i eget hus holder samfunnsviterne rundt hverandre i forskningsrådenes lystige danse macabre. I nach-spielene tiskes det videre om hvem skal bli hva og hvor i Hernes' nye Jerusalem (nei, erru gæ'rn – ikke HAN!) – hvem tror på et liv etter Grøholt?

Vedlegg 1 Rådenes ledelse – styreledere og direktører

Styreledere og adm. direktører i de norske forskningsrådene (1946 -2011)

NTNF (1946-93) – Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Styreledere

- 1946 – 52 *Alf (red.) Nilsson Ihlen* (1930, 06). B. Sc (Wisconsin) og Master of science (metallurgi, MIT). Industrileder AS Strømmens Verksted. En rekke tillitsverv i ingeniørorganisasjoner - bl.a. leder i Polyteknisk forening.
- 1953 – 56 *Jens Bache-Wiig* (1980, 65). Elektrotekniker med utdanning fra Tyskland og USA. Professor ved NTH 1912-16. Senere sentral industrileder i inn- og utland – bl.a. med flere styreverv o.l.
- 1957-60⁸ *Alf Monrad-Aas* (1886-1964). Bakgrunn som Offiser og fra Kristiania tekniske skole. Sentral industrileder – bl.a. formann i Norges Industriforbund (1959-62).
- 1960 – 64 *Carl Høegh* (1901, 82). Maskiningeniør fra NTH og kjemistudier ved Univ. i Oslo. Dr.tech. ved København Univ. i 1945. Arbeidet i norsk og utenlandsk industri og hadde en rekke tillitsverv.
- 1965 – 66 *Aage Willand Owe* (1894, 78). Kjemingeniør fra NTH. Her arbeidet han i noen år før han gikk til industrien. I perioden 1952-65 var han generaldirektør for AS Årdal og Sunndal verk. Han hadde også en rekke private og offentlige verv.
- 1968 – 71 *Erik Anker* (1903, 94). Utdanning både innenfor handelsfag, sosialøkonomi og kjemi fra Frankrike og Belgia. Industrileder med mange verv.
- 1972 – 78 *Finn Lied* (1916). Elektroingeniør fra NTH 1946. Forsket en tid i England under krigen. Ansatt ved FFI som forsker, forskningssjef og direktør (1957, 84) i hele sitt yrkesaktive liv med unntak av en periode som industriminister i Brattelis regjering (1971-72). Hadde et bredt industri- og forskningspolitisk engasjement – og var bl.a. styreformann i Statoil (1974-84).
- 1979 – 85 *Karl Lorck* (1915, 99). Sivilingeniør. Industrileder – bl.a. direktør i Elkem as.
- 1986 – 87 *Kåre B. Moe* (1928). Utdannet ved BI, industrileder. Medlem av Hovedstyret i Norges Industrifond.
- 1988 – 89 *Arnulf Ingebrigtsen* (1942). Journalistutdanning. Statssekretær, senere ansatt i NHOs administrasjon.
- 1990 - *Torvild Aakvaag* (1918). Cand.jur. Bakgrunn fra Distriktenes utbyggingsfond. Senere hovedsakelig i Norsk Hydro hvor han avanserte til generaldirektør.
- Ledet et utvalg om "Forskning og innovasjon for ny vekst".
(Næringsdepartementet, 1996).

⁸ Direktør Egil Hvisløf Eide ble opprinnelig valgt for denne perioden. Han ble imidlertid syk og fungerte bare kort tid.

Adm. direktører

- 1947 - 80 *Robert Gonsalvo Major* (1914, 05). Cand.real. (geologi). Etterretningstjenesten i London under krigen.
- 1980 - 85 *Gudmund Harlem* (1917, 85).
Cand.med., dr.med., statsråd (sosialminister, forsvarsminister), professor i arbeidsvitenskap ved NTH i 1977
- 1985 - 88 *Inge Johansen* (1928). Sivilingeniør, Dr.techn. Professor i høyspenningsteknologi ved NTH fra 1959. Senere rektor ved NTH.
- 1990 - 92 *Rolf Skår* (1941). Sivilingeniør. Forsvarets forskningsinstitutt og Norsk Data. Senere leder for Norsk Romsenter.

NAVF (1949-93) – Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Styreledere

- 1949 – 53 *Johan Tideman Ruud* (1903, 70). Cand.real. (zoologi), dr.philos. Professor ved Universitetet i Oslo i marin biologi fra 1939. Rektor ved Universitetet i Oslo.
- 1953 – 57 *Hans Kampstrup Vogt* (1903, 86). Cand.philol., dr.philos. Professor ved Universitetet i Oslo i romanske språk fra 1946.
- 1957 – 61 *Ragnar Nicolaysen* (1902, 86). Cand.med., dr.med. Professor ved Universitetet i Oslo i ernæringsforskning fra 1940.
- 1962 – 65 *Einar Molland* (1908-79). Cand.theol., dr. theol. Professor i kirkehistorie ved Universitetet i Oslo.
- 1965 – 69 *Otto Christian Astrup Bastiansen* (1918- 95). Professor i teoretisk kjemi ved NTH i 1955 og ved Universitetet i Oslo fra 1962. Rektor ved Universitetet i Oslo.
- 1970 – 71 *Olav Gjærevoll* (1916, 94). Cand.real., dr.philos. Uppsala. Professor ved Norges Lærerhøgskole i botanikk fra 1958. Direktør for det Kgl. Norske Videnskabers Selskab. Politiske verv – bl.a. statsråd.
- 1971 – 72 *Anders Bratholm* (1920). Cand.jur, dr.juris. Professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Oslo, fra 1960.
- 1973 – 75 *Christian Lerche* (1917). Cand.med., dr.med. Direktør for Statens Institutt for Folkehelse, Oslo fra 1957.
- 1976 – 78 *Gerhald Stoltz* (1923, 91). Cand.oecon., dr.philos. Professor i samfunnsøkonomi ved NHH fra 1961.

- 1979 – 81 *Fredrik Mellbye* (1917, 99). Cand.med. Statsfysikus i Oslo fra 1972, Flere verv.
- 1982 – 84 *Inge Johan Lønning* (1938). Cand.theol. dr.theol. Professor i systematisk teologi ved Universitetet i Oslo fra 1971. Rektor ved Universitetet i Oslo. Stortingsrepresentant for Høyre.
- 1985 – 86 *Eva Sivertsen* (1922). Cand.philol., dr.philos. Professor i engelsk språkvitenskap ved Norges Lærerhøgskole fra 1961. Rektor ved Norges Lærerhøgskole.
- 1987 – 90 *Jon Herstad* (1936). Cand.philol. Professor. Leder ved Riksarkivet i Oslo fra 1982.
- 1991 – 92 *Einar Steensnæs* (1942). Cand.real. Stortingsrepresentant og Statsråd 1989-90 i Syses regjering.

Adm. direktører

- 1950 - 66 *Erling Fjellbirkeland* (1911, 86). Cand.oecon. Generalsekretær i Hovedkomiteen for norsk forskning. (Permisjon i NAVF). Direktør – senere styreleder i Samskipnaden ved Univ. i Oslo og Lånekassen. Flere verv.
- 1966 - 78⁹ *Adolf Olai Sandbo* (1912, 84). Cand.real. Kontorsjef NAVF.
- 1978 - 88 *Anders Omholt* (1926) Cand.real. (fysikk). Tidligere professor, senere forskningssjef i Industriforbundet og ekspedisjonssjef i Forskningsavdelingen (KUD).
- 1988 - 91 *Leif Arne Heløe* (1932). Cand.odont./dr.odont. Ordfører, Professor, Fylkesmann, Statsråd i Willochs regjering.
- 1991 - 93 *Narve Bjørgo* (1936). Cand.philol. Professor i historie ved Universitetet i Tromsø, senere ved Universitetet i Bergen. Rektor ved Universitetet i Tromsø.

⁹ Konstituert den første tiden.

NLVF (1949-93) – Norges Landbruksvitenskapelige forskningsråd

Styreledere

- 1950 – 53 *Neri Valen* (1893, 54). Landbrukskandidat. Senere også skogbrukskandidat fra Ås. Studiereise til USA 1919 - 20. Bonde og stortingsrepresentant med flere verv – bl.a. ved Landbrukshøyskolen, Norges Vel og Landbrukets Sentralforbund.
- 1954 *Rasmus Mork* (1896, 74). Meierikandidat fra Ås, senere cand.oecon. Ved Universitetet i Oslo. Professor og leder for Statens Meieriforsøk ved Landbrukshøyskolen i 1945 og senere rektor ved Høyskolen. En rekke verv – bl.a. Adm.rådet (1940) og betydelig internasjonal virksomhet.
- 1955 – 61 *Lars Sjurson Spildo* (1899, 86). Landbrukskandidat fra Ås, dr.agr. Studieopphold ved Veterinærhøyskolen i København og studiereiser i flere land. Felleskjøpet i Oslo. (Adm.dir.). Tidligere direktør ved Landbruksdepartementets produksjonsdirektorat.
- 1962 -69 *Alf Erling Langsæter* (1897, 86). Skog og forstkandidat ved Landbrukshøyskolen. Dr.agr. Professor ved Skogforskvesenet i 1947. Senere skogdirektør (1949 – 67). Innehaver av en rekke verv – knyttet til skog og landbruk.
- 1970 – 71 *Olav Sandvik* (1925, 2010). Norges Veterinærhøyskole, senere dr.med.vet. Også studier i USA og Europa. Professor og instituttbestyrer ved Institutt for mikrobiologi og immunologi ved Veterinærhøyskolen og senere rektor. Direktør for Veterinærinstituttet. En rekke verv – deriblant medlem av Hovedkomiteen for norsk forskning.
- 1972 – 73 *Låg, Jul* (1915, 00). Landbrukskandidat fra Ås. Dr.agric. Studier ved Univ. i Oslo og utenlandske institusjoner. Professor i jordbrukslære og bestyrer av Statens jordundersøkelser i 1949. Rektor ved Landbrukshøyskolen. Mange verv – bl.a. også i NAVF og NTNf. Preses i Videnskapsakademiet i Oslo.
- 1974 – 75 *Nicolay Eeg-Larsen* (1916, 86). Cand.med. 1946 ved Univ. i Oslo. Senere dr.med. Professor ved Odontologisk fakultet, Univ. i Oslo i 1956 med ernæringsfysiologi som spesialitet.
- 1976 – 82 *Erik Kjøs* (1925). Landbrukskandidat. Bonde og direktør ved Hedmark og Oppland Slakterier. Flere verv.
- 1983 – 85 *Annie Blakstad* (1935). Bonde og skogbruker i Nes i Akershus. En rekke kommunale, fylkeskommunale og andre verv – bl.a. Forskningspolitisk råd.
- 1986 – 92 *Oddbjørn Nordset* (1946). Utdannet ved NLH, Ås. Assisterende fylkesmann i Nord Trøndelag. Tidligere bl.a. landbruksdirektør og fylkeslandbrukssjef. Statssekretær. Flere verv.

1992–93 *Hans Kolbein Dahle* (1939). Norges Veterinærhøyskole, dr.med.vet. og professor ved NVH. Landbruksdirektør i Troms og leder av Statens Ernæringsråd.

Adm. direktører

- 1953¹⁰ – 58 *Johan Teigland* (1909, 97). NLH kandidat. Kontoret for landbruksforskning. Direktør/ekspedisjonssjef i Landbruksdepartementet. Fra 1963 direktør ved Høyskolen på Ås.
- 1958 – 68 *John Ringen* (1912-97). Landbrukskandidat. Bl.a. stipendiat ved NLH og landbruksattache i Washington. Forsyningsdepartementet 1940-46. Selskapet for Norges Vel. Landbruksdirektør. Flere verv.
- 1968 – 88 *Ottar Sigmund Jamt* (1926). Landbrukskandidat fra København. Nordiske Jordbrukeres Forening (N.J.F.)
- 1988 – 92 *Svein Sundsbø* (1943). Landbrukskandidat. Erfaring som stipendiat/forsker ved NLH. Styremedlem i NAVF. Senere politiker – deriblant landbruksminister i Willochs regjering. Den første adm. direktøren i Norges forskningsråd (okt. 1992-94).
- 1992 – *Olav Hepsø* (1943). Sivilagronom med langvarig erfaring fra NLVFs administrasjon. Fungerte som direktør til NFR ble samlokalisert i august 1993. Avd. sjef for Bioproduksjon og foredling i NFR.

NFFR (1972-93) – Norges fiskeriforskningsråd

Styreledere

- 1972 – 74 *Torvald Selmer Gerhardsen* (1917-74). Sivilingeniør (elektronikk). Industrigründer, bl.a. direktør i SIMRAD.
- 1974 – 79 *Johan J. Toft* (1919, 99). Fisker og styreleder i Noregs Fiskarlag.
- 1980 – 83 *Viggo Jan Olsen* (1937, ...). Siviløkonom fra NHH. Bl.a. generalsekretær i Noregs Fiskarlag, senere fiskeridirektør.
- 1984 – 91 *Sverre Kongshavn* (1926). Handelsgym. Direktør og styreverv i flere næringslivsbedrifter, inklusive sentralstyret i NAF. Også flere verv i Høyre. Statssekretær.(Høyre)
- 1992 *Viggo Mohr* (1934). Sivilingeniør, dr. Direktør i NFFR en tid og leder i NFFRs Rådsforsamling. Senere ansatt i NFR – bl.a. som direktør for Bioproduksjon og foredling.

¹⁰ Dep. sto for adm. i begynnelsen.

Adm. direktører

- 1972 – 74 *Knut Vartdal* (1940). Siviløkonom fra NHH. Statssekretær. Fiskeridirektør. Senere fiskebåtreder.
- 1974 – 76 *Viggo Jan Olsen* (1937). Siviløkonom fra NHH. Styreleder i NFFR 1980-83.
- 1972 – 80 *Melvin Farstad* (1942). Siviløkonom fra NHH – og Memorial University, Canada. Forskningsstipendiat og forsker. Rådgivende konsulent i NORAD.
- 1981 – 92 *Roald Vaage* (1944). Cand. real. (biolog). Statssekretær, senere adm. dir. ved Havforskningsinstituttet. Regionaldirektør i Mattilsynet (Vestlandet).
- 1992¹¹ *Viggo Mohr* (1934). Sivilingeniør og Ph.D. Professor i fiskerikjemi ved NTH. Områdedirektør i NFR. (Bioproduksjon og foredling).

NORAS (1987-93) – Norges råd for anvendt samfunnsforskning

Styreledere

- 1987 – 1990 *Svein Aasmundstad* (1935). Cand.jur. Fylkesrådmann. Også styreleder i RFSP. Statssekretær. Direktør i Kredittilsynet.
- 1991 – 93 *Åge Danielsen* (1942). Cand.oecon. Departementsråd - senere adm. dir. ved Rikshospitalet.

Adm. ledere

- 1987 – 1992 *Brit Denstad* (1935). Sosionom, Mag.art. (sosiologi), dr.philos. Bl.a instituttssjef ved INAS, senere departementsråd

NFR (1993) – Norges forskningsråd

Styreledere

- 1993-94 *Ole Didrik Lærum* (1940). Dr.med. og professor ved Universitetet i Bergen. Rektor samme sted. Preses i Videnskapsakademiet i Oslo.
- 1994-00 *Halvor Stenstadvold* (1944). Statsviter. Erfaring fra bank og industri. Adm. Dir. i Orkla. Styreleder i NRK. Ordfører i Bærum og statssekretær.
- 2000-02 *Frøydis Langmark* (1941). Cand.med. (patolog). Leder og instituttleder ved Kreftregisteret i Oslo, tidligere Rikshospitalet.
- 2002-2010 *Geir Stene-Larsen* (1955). Leder for Folkehelse. Dr.med. Erfaring som sykehuslege, NAVF og Sosial- og helsedepartementet.

¹¹ Også styreleder i 1992.

2011- Ingvild Myhre (1957). Sivilingeniør fra elektrolinja ved NTH. Hun har bl.a. vært adm. direktør i Telenor Mobil og Alcatel Telecom Norway. I dag tilknyttet Rådgiverne LOS. En rekke styreverv – bl.a. Norsk Hydro.

Adm. Direktører

1993-94 Svein Sundsbø (1943). Cand.agric. Adm. dir. i NLVF – jf. foran.

1994-04 Christian Hambro (1946). Cand.jur. Statssekretær. Statens forurensningstilsyn,

Statskonsult og direktør i Saga Petroleum.

2004 - Arvid Hallén (1950). Sosiolog, leder for NIBR og avdelingsdirektør i NFR.

Vedlegg 2 De forskningspolitiske ledere 1949–1987

Fellesutvalget var som nevnt i funksjon i perioden 1949 – 1960/65. Utvalgets hovedoppgave var som nevnt primært knyttet til tippemidlene.

Styreledere

1949-54 (og 1960-65) Birger Bergersen (1911-1977). Cand.real. dr. philos. Professor ved Norges tannlegehøgskole og Rektor same sted 1939-45. Kirke- og undervisningsminister 1953-60.

1954-59 Jahn, Gunnar (1883-1971). Cand.jur og cand.oecon. Direktør i Statistisk sentralbyrå, Sjefsdirektør i Norges Bank, Finansminister i mellomkrigstiden (London?) og medlem i Gerhardsens samlingsregjering høsten 1945

Adm.leder

1950-60 Eide, Kjell. (1925-2011) Cand.oecon.

Hovedkomiteens ledere 1965-1983

Leder

(1965-68) Ruud, Johan T. (1903-70). Cand.real., dr. philos. Rektor ved Univ. i Oslo.

(1968-68) Dahl, Helmer (1908-99). Sivilingeniør. Forskningsjef ved FFI, senere Chr. Michelsens Institutt. FOTU-medlem i London.

1968-75 Kvifte, Godfred (1914-1997). Cand.real, dr.philos., professor i fysikk, Ås.

1974-77 Løchen, Yngvar (1931-98). Sosiolog, Dr.grad og professor ved Universitetet i Tromsø.

OBS Ikke oppnevnt komitémedlemmer i ca. 1 år som følge av kontroversen om Råd for samfunnsplanlegging.

1978-1981 Dahl Jacobsen, Knut (1925-99). Statsviter, dr. grad og professor ved Universitetet i Bergen.

1982-83 Lindbekk, Tore (1933). Sosiolog, professor i Trondheim.

Adm.ledere

- 1965-66 Eide, Kjell (1925-2011). Cand.oecon. Kontorsjef i Forskningsrådenes Fellesutvalg, avd.sjef i OECD, Ekspedisjonssjef i KUD, statssekretær ved statsministerens kontor (1965).
- 1966-1981 Fjellbirkeland, Erling, cand.oecon. Samskipnadgründer, NAVF-direktør (adm.).
- 1981-83 Olsen, Tore (1930). Cand.real, dr.philos, professor ved NTH, senere Universitetet i Oslo.

Forskningspolitisk råds ledere 1983-87

Leder

- 1983-87 Sejersted, Francis (1936). Historiker. Professor ved Univ. i Oslo, TMV-leder, formann i Nobelkomiteen.

Adm. leder

- 1983-87 Olsen, Tore (1930). Professor i Trondheim, senere i Oslo. Ekspedisjonssjef i Kunnskapsdepartementet (Forskningsavdelingen) fra 1987.

Vedlegg 3 Forfatterens artikler om forskningsråd (inklusive debattartikler)¹²

I NIFU

Skoie, Hans. (1974). NAVFs oppgaver og ressurser gjennom 25 år : noen trekk av rådets virksomhet. *Forskningsnytt*, (6).

Skoie, Hans. (1984). *Norsk forskningsorganisasjon i etterkrigstiden* (NAVFs utredningsinstitutt, melding nr 8/1984). Oslo: NAVFs utredningsinstitutt.

Skoie, Hans. (1986). *Staten og forskningsrådene*. (NAVF-U, notat nr. 3/1986). Oslo.

Skoie, Hans. (1989). NAVF gjennom 40 år. *Populærvitenskapelig Magasins spesialnummer i anledning av NAVFs 40 årsjubileum*.

Skoie, Hans. (1997). «The Decision to Merge the Norwegian Research Council». I Hans Skoie, *Norway - a Province of Science in a Changing World*. (STS rapport nr. 32/1997). Trondheim: Senter for Teknologi og Samfunn, NTNU.

Skoie, Hans. (2000). Diversity and identity; the merger of five research councils in Norway. *Science and Public Policy*, (June).

Skoie, Hans. (2001). *The Research council in the Nordic Countries : Developments and some Challenges*. (NIFU-rapport 10/2001). Oslo.

II Bladet Forskningspolitikk

Noko anna. Nr. 1/1984

Det vanskelige Rådet. Nr. 1/1985.

Genistrek eller monolittisk bastard? Nr. 3/1991

Gigantråd med både institutt- og forskningsrådsfunksjoner. Nr. 3/1991.

Forskningsrådene - et internasjonalt bilde. Nr. 3/1991.

Grøholt på høring. Nr. 4/1991.

Regjeringen foreslår modifisert Grøholt-modell. Nr. 2/1992.

Vi trenger forskningsråd. Nr. 4/1994

Forskningsråd? Nr. 4/2000

Hans Skoie og Bo Sarpebakken. Forskningsrådets styremedlemmer. Nr. 3/2001,

¹² Her er tatt med de artikler hvis tema er knyttet til ett eller flere forskningsråd. Enkelte bredere forskningspolitiske artikler behandler også forskningsrådsspørsmål.

Enda mer sentralisme? Nr. 4/1997

Hans Skoie og Bo Sarpebakken. Forskningsrådsmedlemmer før og nå. Nr. 4/2001.

III **Pressen**

Genistrek eller bastard? Kronikk, *Dagbladet* 6.9.1991.

Et viktig perspektiv. *Vitenskap*, Nr. 6, 1992.

Norges forskningsråd – bestemt ovenfra? *Fysikkens Verden*, Nr. 3/93.

Avslutt forsøket med ett forskningsråd. Kronikk, *Aftenposten* 28.01.2002

Ett forskningsråd - forbilde eller feilgrep? *Dagbladet* 04.04.2002

Amputert forskningsråd? *Dagbladet* 05.06.2005

Et verdifullt nivå. *Morgenbladet* 09.01.2009

Et eget grunnforskningsråd? *Morgenbladet* 18.02.2011

Hvem bør avskiltes? *Aftenposten* 29.11.2011

Forskningsdirektorat? *Aftenposten* 28.12.2011

Omtale av forskere og forskningspolitikere med tilknytning til forskningsrådene

i) Bibliografisk Leksikon

Erling Fjellbirkeland (1911-86) Bd III

Robert Gonsalo Major (1914-05) Bd VI

Kristian Ottosen (1921-06) Bd VII

Johannes Moe (1926-). Bd VI

Karl Stenstadvold (1915-97). Bd VIII

ii) Forskningspolitikk

Kjell Eide (1925-2011) Nr. 4, 2009

Jens Chr. Hauge (1915-2006) Nr. 4, 2008 (Omtale av Njølstads bok med forskningspolitisk vinkling).

Olav Devik (1886-1987) Nr. 2, 2011

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no